

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ГОЛОВНЕ СЛІДЧЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

**ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ**

методичні рекомендації

(для використання у навчальному процесі з підготовки студентів, слухачів, курсантів вищих юридичних навчальних закладів та у практичній діяльності Національної поліції України)

Авторський колектив:

Цуцкірідзе М.С. – заступник Голови Національної поліції України – начальник Головного слідчого управління, доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, генерал поліції третього рангу; **Тетерятник Г.К.** – завідувач кафедри кримінального процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент; **Гайду С.В.** – заступник начальника Головного слідчого управління Національної поліції України – начальник управління, полковник поліції; **Бурлака В.В.** – начальник відділу Головного слідчого управління Національної поліції України, кандидат юридичних наук, полковник поліції; **Мудрецька Г.В.** – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу Одеського державного університету внутрішніх справ; **Романов М.Ю.** – старший слідчий в особливо важливих справах Головного слідчого управління Національної поліції України, доктор філософії в галузі права, майор поліції; **Бсжанова А.В.** – доктор філософії в галузі права, адвокат.

Рецензенти:

Корнієнко М.В. – проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

Аркуша Л.І. – завідувач кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор.

Відеоконференція у кримінальному провадженні: науково-методичні рекомендації / Цуцкірідзе М.С., Тетерятник Г.К., Бурлака В.В., Мудрецька Г.В., Гайду С.В. та ін. Одеса: Одеський держ. ун-т внутр. справ, 2022. 72 с.

У методичних рекомендаціях розглянуто питання поняття відеоконференції у кримінальному провадженні, правові основи її застосування (у тому числі підстави та умови проведення. Досліджено процесуальні особливості застосування режиму відеоконференції в кримінальному судочинстві та узагальнено основні рекомендації, щодо застосування відповідного інституту загалом. Буде корисною для використання у навчальному процесі з підготовки студентів, слухачів, курсантів закладів вищої освіти правничого фаху та у практичній діяльності Національної поліції України й інших органів правопорядку.

ЗМІСТ

Вступ	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ	6
1.1. Поняття відеоконференції у кримінальному провадженні	6
1.2. Правові основи застосування режиму відеоконференції у кримінальному судочинстві	9
1.3. Підстави проведення дистанційного кримінального провадження	17
1.4. Умови проведення дистанційного кримінального провадження	27
1.5. Правовий аналіз загальних умов та нормативного закріплення застосування відеоконференції в зарубіжних країнах	32
РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	38
2.1. Процесуальний порядок застосування режиму відеоконференції під час досудового розслідування	38
2.2. Процесуальний порядок застосування режиму відеоконференції під час судового провадження	50
2.3. Процесуальний порядок фіксації процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції	63
Література	67

ВСТУП

Останнім часом у всіх галузях суспільного життя спостерігається стрімкий розвиток та широке використання інноваційних технічних розробок, комп'ютерних, інших електронно-інформаційних та телекомунікаційних технологій, які не оминули і кримінальне судочинство, а їх широке застосування сприяє суттєвому підвищенню його ефективності. Актуальність запровадження в процесуальну діяльність органів досудового розслідування та суду передових технологій, зокрема відеоконференції, на теперішній час не викликає сумнівів.

Сьогодні режим відеоконференції (дистанційне кримінальне провадження) при проведенні процесуальних дій використовується майже по всій Україні та має тенденцію до подальшого розповсюдження. Однак, на жаль, в умовах сьогодення процесуальна регламентація проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції є фрагментарною та такою, що не відповідає теперішнім потребам. Особливо через повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну та запровадження воєнного стану, що мало суттєвий вплив на всі сфери нашого життя.

Нові технології гарантують належні умови фіксування, збереження, поширення й використання інформації, яка відображає процес застосування режиму відеоконференції. У той же час, прогалини у законодавстві вказують на те, що залишаються питання, які потребують ґрунтовного дослідження та вирішення теоретичних та практичних проблем щодо визначення поняття технічних засобів і технологій, які використовуються під час застосування режиму відеоконференції у кримінальному провадженні; співвідношення підстав та умов проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції; дискусійних проблем щодо законодавчих положень, що регламентують окремі аспекти процесуального порядку застосування режиму відеоконференції; проблем допустимості інформації отриманої із застосуванням режиму відеоконференції у кримінальному провадженні в Україні. Наукового дослідження потребують правові підстави застосування даної технології, межі допустимості та порядок її використання у кримінальному провадженні, а також

питання юридичної сили відомостей та фактичних даних, отриманих шляхом відеоконференції та ін.

Проблема використання відеоконференції має не лише технічний, але й юридичний аспект. У методичних рекомендаціях зроблена спроба вирішити деякі з них шляхом надання практичних рекомендацій. Актуальність методичних розробок пов'язана з необхідністю активного впровадження в практичну діяльність застосування дистанційного розслідування та судового розгляду, з метою вдосконалення можливостей слідчого, дізнавача, прокурора та суду у всебічному, повному та неупередженому дослідженні обставин вчинення кримінального правопорушення.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ

1.1. Поняття відеоконференції у кримінальному провадженні

Керуючись концепцією розгляду відеоконференції як телекомунікаційної технології, визначаючи її поняття як у наукових джерелах, так і у правозастосовній практиці використовуються різні поняття «відеоконференція», «телекомунікаційна технологія», «сеанс двосторонньої інтерактивної комунікації», «комп'ютерна технологія», інформаційна технологія, «інформаційна комп'ютерна технологія», тощо.

Закріплене поняття «відеоконференція» не повною мірою відповідає кримінально-процесуальному змісту, смислового юридичного навантаженню, адже відеоконференція, хоча і режимна, але звичайна процесуальна дія, яка проводиться за допомогою сучасних телекомунікаційних та відеотехнічних засобів, вимагає дотримання процесуальних вимог закону¹. Проте, незважаючи на різне написання, по суті смислове значення терміну «відеоконференція» є однаковим та вміщує наступні ознаки:

1) відеоконференція – це передбачена кримінальним процесуальним законом процедура здійснення окремих процесуальних дій, спрямована на вирішення завдань кримінального провадження;

2) процесуальні дії під час досудового розслідування та судового провадження можуть здійснюватися у режимі відеоконференції під час трансляції з іншого приміщення, у тому числі яке знаходиться поза межами приміщення суду або навіть за межами України (дистанційне провадження);

3) під час використання засобів відеоконференції зв'язку процесуальні дії здійснюються в реальному часі, тобто в такому режимі роботи автоматизованої системи обробки інформації та керування, за якого беруться до уваги обмеження на часові характеристики функціонування (без урахування часових поясів);

¹ Сердюк В. Відеоконференція в уголовном производстве Украины. *Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь»* («LegeasiViata»). 2013. № 11/4. С. 180-183.

4) відеоконференція здійснюється за допомогою аудіовізуальної взаємодії з використанням технічних засобів і технологій, які мають забезпечувати належну якість зображення і звуку, дотримання принципу гласності та відкритості судового провадження, а також інформаційну безпеку;

5) у режимі відеоконференції може відбуватися допит і впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування, судового провадження та допит за запитом компетентного органу іноземної держави та України;

6) хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису.

Щодо самого поняття відеоконференції, то поняття відеоконференція (англ. videoconference) – є галуззю інформаційної технології, що забезпечує одночасну двосторонню передачу, обробку, перетворення та подання інтерактивної інформації на відстань в реальному режимі часу за допомогою апаратно-програмних засобів обчислювальної техніки.

Подібна дефініція міститься в Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу й результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження), затвердженої Наказом Державної судової адміністрації від 15 листопада 2012 р. № 155, де вказано, що відеоконференція – це телекомунікаційна технологія інтерактивної взаємодії двох або більше віддалених учасників судового провадження з можливістю обміну аудіо- та відеоінформацією в реальному масштабі часу з урахуванням керуючих даних².

Аналіз запропонованих визначень дає змогу виокремити такі суттєві ознаки відеоконференції як однієї з інформаційних можливостей спілкування: 1) це - телекомунікаційна технологія, тобто з використанням телекомунікаційних мереж; 2) просторова віддаленість учасників спілкування (учасників кримінального процесу); 3) режим реального часу; 4) взаємодія учасників шляхом обміну (передачі, обробки, перетворення та представлення)

² Інструкція про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження): Наказ Державної судової адміністрації України від 15.11.2012, № 155. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0155750-12#Text>.

інформацією здійснюється одночасно³ Саме ці особливості відеоконференції роблять можливим її застосування без порушення таких базових принципів кримінального судочинства, як гласність і відкритість судового розгляду та його безпосередність.

Критерієм, що визначає можливість застосування режиму відеоконференції у кримінальному провадженні, є необхідність отримання доказів та неможливість відповідної особи через об'єктивні або суб'єктивні обставини постати перед слідчим або судом. У режимі відеоконференції може здійснюватися допит і впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування, судового провадження та допит за запитом компетентного органу іноземної держави та України⁴. Певною альтернативою проведення допиту обвинуваченого в режимі відеоконференції у судовому провадженні може слугувати інститут афідевіту (письмове показання, надане під присягою поза судом).

Таким чином, режим відеоконференції можна визначити як, передбачену Кримінальним процесуальним кодексом України телекомунікаційну інформаційну технологію проведення допиту та впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування, судового провадження та допиту за запитом компетентного органу іноземної держави при трансляції з іншого приміщення у режимі реального часу за допомогою аудіовізуальної взаємодії з використанням технічних засобів і технологій, які мають забезпечувати належну якість зображення і звуку, дотримання принципу гласності та відкритості судового провадження, а також інформаційну безпеку.

За допомогою сформульованих у ст. 2 КПК України завдань досягається мета судочинства, яка стає засобом досягнення мети правосуддя в цілому. У КПК встановлено чіткі випадки проведення слідчих (розшукових) дій в режимі відеоконференції, результати проведення яких будуть допустимими у якості доказів у кримінальному провадженні. Відтак є необхідність детально

³ Навроцька Ю. В., Могиляк А. Є. Проблемні питання участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.) Ю. П. Аленін [та ін.] ; МОН України; НУ ОЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2014. Вип. 73. С. 272-278.

⁴ Інструкція про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження): Наказ Державної судової адміністрації України від 15.11.2012, № 155. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0155750-12#Text>.

проаналізувати кожну з підстав проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції.

1.2. Правові основи застосування режиму відеоконференції у кримінальному судочинстві

Законодавство України щодо нормативного регулювання використання технічних засобів і технологій в режимі відеоконференції у кримінальному судочинстві сьогодні сформоване законами та підзаконними актами, а також нормами окремих галузей законодавства (міжнародного, конституційного, адміністративного, кримінального, цивільного, господарського тощо). Воно включає в себе сукупність нормативних правових актів, об'єднаних загальною предметною сферою, що регулюють суспільні відносини в сфері щодо використання технічних засобів взагалі.

Використання технічних засобів в режимі відеоконференції у кримінальному судочинстві базується на основі таких правових актів, як Конституція України, Кримінальний Кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс, наказ Державної судової адміністрації «Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, під час судового засідання (кримінального провадження) від 15 листопада 2012 року № 155»⁵, однак, незважаючи на існування певної низки законів, які супроводжують втілення у життя інноваційних технологій у кримінальне судочинство, сьогодні нормативна база у цьому напрямку є неповною. Зазначені нормативні акти не регулюють у повному обсязі такі питання, як права та обов'язки учасників процесуальних дій, проведених режимі відеоконференції; взаємодія між учасниками різних рівнів судового процесу; особливості реалізації окремих принципів судочинства; недостатньо розвинуті питання відповідальності як безпосередніх учасників процесуальних дій, проведених режимі відеоконференції так і осіб, що забезпечують її проведення. Колізії виникають внаслідок

⁵ Інструкція про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження): Наказ Державної судової адміністрації України від 15.11.2012, № 155. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0155750-12#Text>

недостатності рівня гармонізації термінології, що використовується в нормативно-правових актах, які регламентують порядок використання технічних засобів і технологій щодо розслідування злочинів, з термінологією, що використовується у відповідних міжнародних актах.

При дослідженні нормативного регулювання застосування відеоконференції в Україні актуальним є розгляд питання щодо правового регулювання проведення процесуальних дій за допомогою відео- або аудіотехніки передбаченого в міжнародно-правових актах.

Про регламентацію проведення окремих слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції та необхідності їх проведення йдеться у низці міжнародно-правових документів таких як: 1) Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах (20 квітня 1959 р.); 2) Додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (17 березня 1978 р.) (ратифікований Законом України від 16 січня 1998 р.); 3) Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (8 листопада 2001 р.), та інші.

Так, згідно ч. 2 ст. 69 Римського статуту Міжнародного Кримінального Суду від 17 липня 1998 року суд може дозволити дачу *viva voce* (усних) або записаних за допомогою відео- або аудіотехніки показань свідка, а також подання документів або записів за умови дотримання положень цього Статуту і відповідно до Правил процедури та доказування⁶.

Римський статут передбачає можливість дачі показань за допомогою аудіо- та відеозв'язку. Дача показань за допомогою аудіо-, відеозв'язку відображена більш ясно в правилі 67 Правил процедур доведення «Пряма трансляція показань свідків по каналах аудіо- або відеозв'язку»: «Відповідно до п. 2 ст. 69 Палата може дозволити свідку 12 *viva voce* (усних) показань в Палаті з використанням аудіо- або відеотехніки за умови, що така техніка дозволяє Прокурору, захисту і самій Палаті спостерігати за свідком під час дачі ним таких показань. Палата за сприяння Секретаря забезпечує, щоб місце, обране для надання показань по каналах

⁶ Римський статут міжнародного кримінального суду від 17.07.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

аудіо- або відеозв'язку, сприяло дачі правдивих та відвертих показань, а також забезпечує безпеку, фізичну та психічну безпеку, гідність та недоторканість особистого життя свідка».

У порівнянні з Римським статутом Міжнародного Кримінального Суду Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Конвенція ООН проти корупції передбачають відеозв'язок або інші відповідні засоби. До інших належних засобів можна віднести аудіо- та телефонний зв'язок.

Конвенція ООН проти корупції в ч. 18 ст. 18 встановлює, що «... перша Держава-учасниця може, на прохання іншої Держави-учасниці, дозволити проведення слухання за допомогою відеозв'язку, якщо особиста присутність відповідної особи на території запитуючої Держави-учасниці неможлива чи небажана»⁷.

Одним з головних завдань дачі показань по каналах аудіо- або відеозв'язку – це забезпечення безпеки свідка. Зокрема ст. 24 Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності встановлює, що захист свідків повинен охоплювати заходи без шкоди для прав обвинуваченого, у тому числі для права на належний розгляд справи, і може полягати в формі прийняття правил доказування, що дозволяють свідчити, таким чином, який забезпечує безпеку свідка, наприклад, дозволено давати показання за допомогою засобів зв'язку, таких як відеозв'язок або інші належні засоби⁸.

Аналогічну норму передбачає і Конвенція ООН проти корупції. Згідно ст. 32 (Про захист свідків, експертів і потерпілих) зазначеної конвенції: заходи, без порушення прав обвинуваченого, у тому числі права на належний розгляд справи, можуть бути такими, як: прийняття правил доказування, які дозволяють свідкам та експертам свідчити в такий спосіб, який забезпечує безпеку таких осіб, наприклад, дозвіл давати показання за допомогою засобів зв'язку, таких як відеозв'язок або інші належні засоби.

Правове регулювання проведення допиту за допомогою відео- або аудіотехніки передбачено також в багатосторонніх договорах між державами. Серед багатосторонніх договорів, що

⁷ Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 р.
URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

⁸ Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності.
Прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15.11. 2000 р.
URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text

регламентують питання використання технічних засобів при наданні правової допомоги у кримінальних справах, важливе місце займає Кишинівська Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах. У ній встановлено, що «договірні Сторони надають взаємну правову допомогу шляхом виконання процесуальних та інших дій ... з використанням відеозв'язку, відеозапису та інших технічних засобів» (ст. 6).

У Кишинівській Конвенції передбачено тільки відеозв'язок. Проведення допиту за допомогою аудіо- або телефонного зв'язку в зазначеній конвенції не передбачено. Згідно ст. 105 Кишинівської Конвенції «компетентні установи юстиції Договірних Сторін при наданні правової допомоги у справі за взаємною згодою використовують засоби відеозв'язку. Використання засобів відеозв'язку здійснюється відповідно до внутрішнього законодавства Договірних Сторін»⁹.

Правовою основою для проведення дистанційного кримінального провадження в рамках міжнародної правової допомоги є положення: 1) Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20.04.1959; 2) ст. 10 Конвенції про взаємодопомогу в кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу від 29.05.2000; 3) ст. 9 Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 08.11.2001; 4) ст. 6 Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 07.10.2002; 5) міжнародних договорів України з іншими країнами про міжнародну правову допомогу; 6) ст.ст. 225-227, 228, 229, 232, 336, 552, 566 КПК України; 7) Інструкції про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників (екстрадиції), передачі (прийняття) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового

⁹ Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам. Совет глав государств Содружества Независимых Государств от 07.10.2002 г. Кишинев. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_619#Text.

провадження, затвердженої Наказом Міністерством юстиції України від 19.08.2019 № 2599/5¹⁰

Необхідно відзначити, що у всіх міжнародно-правових актах про надання правової допомоги у кримінальних справах передбачається можливість використання засобів зв'язку, але проведення процесуальних дій з використанням засобів зв'язку та використання цих результатів в процесі доказування визначається внутрішнім законодавством держав. У порівнянні з міжнародно-правовими актами внутрішнє законодавство окремих держав не дуже перспективно регулює питання проведення процесуальних дій з використанням аудіо- та відеозв'язку.

На сьогоднішній час КПК України від 13 квітня 2012 р. містить ст. 232 «Проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування», ст. 336 «Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження» та ст. 567 «Допит за запитом компетентного органу іноземної держави шляхом проведення відео- або телефонної конференції». При цьому аналіз ст.ст. 232, 336, 567 КПК України показує, що підстави застосування відеоконференції під час досудового розслідування, судового провадження та при наданні міжнародної правової допомоги є аналогічними. Перелік підстав для застосування відеоконференції у кримінальному судочинстві не є вичерпним. Законодавець передбачив можливість приймати таке рішення і за наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми.

13 квітня 2020 р. Верховна Рада ухвалила закон про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу про особливості судового контролю на період карантину, яким зокрема тепер передбачається, що слідчий суддя (крім розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою) за власної ініціативи чи клопотанням сторони провадження, може

¹⁰ Інструкція про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників (екстрадиції), передачі (прийняття) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження: Наказ Міністерством юстиції України від 19.08.2019 № 2599/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-19>

провести судові засідання у режимі відеоконференції. Про це повідомляються сторони кримінального процесу¹¹.

Слід звернути увагу на те, що ані положеннями ст.ст. 232, 336 КПК України, ані Законом № 558-IX від 13.04.2020 р. не врегульовано питання щодо строку, за який сторони чи інші учасники кримінального провадження зобов'язані подати клопотання про проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції в рамках кримінального провадження, розгляд якого вже призначений в загальному порядку на певну дату. Ця проблема особливо набула актуальності в умовах запровадження на території України надзвичайної ситуації через поширення хвороби коронавірусу (COVID-19) та неможливості забезпечити присутність свідків, потерпілих, експертів, підозрюваних чи обвинувачених на призначену дату судового засідання.

Крім того, 24 лютого 2022 року у зв'язку із вторгненням російських військ в Україну по всій території держави введено воєнний стан. Для врегулювання даного питання 24.02.2022 Рада суддів України прийняла ряд важливих та актуальних рішень «Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень ВРП та воєнного стану у зв'язку зі збройною агресією з боку РФ».

02.03.2022 РСУ опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану, з них такі основні: а) відкладати розгляд справи (за винятком невідкладних судових розглядів) та знімати їх з розгляду, оскільки велика кількість учасників судових процесів не завжди мають змогу подати заяву про відкладення розгляду справи чи не можуть прибути в суд у зв'язку з небезпекою для життя; б) справи, які не є невідкладними, розглядати лише за наявності письмової згоди на це усіх учасників судового провадження; в) роз'яснювати громадянам можливість відкладення розгляду справ у зв'язку із воєнними діями та можливість розгляду справ в режимі

¹¹ Про внесення зміни до пункту 20-5 розділу XI "Перехідні положення" Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні та розгляду окремих питань під час судового провадження на період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 13.04.2020 р. № 558-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558-20#Text>

відеоконференції; для цього учасники справи мають заявити про участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.¹²

У п.10 даного рішення Рада суддів рекомендувала відійти від *встановленого порядку судового провадження у кримінальних справах* «...якщо за об'єктивних обставин учасник провадження не може брати участь в судовому засіданні в режимі ВКЗ за допомогою технічних засобів, визначених КПК, як виняток допускати участь такого учасника в режимі ВКЗ за допомогою будь-яких інших технічних засобів, в тому числі й власних. У разі, якщо провадження розглядається колегіально і колегія суддів не може зібратись в одному приміщенні, то допустимий розгляд справ з різних приміщень судів, в тому числі з використанням власних технічних засобів».¹³

Також, 14.04.2022 р. законодавцем були внесені доповнення до ч.2 ст.336 КПК, якою проведення дистанційного судового провадження в умовах воєнного стану було віднесено виключно на розсуд суду. Думка обвинуваченого з цього приводу перестала мати вирішальний характер. Розумні строки судового розгляду вийшли на перший план.¹⁴

У правовому аспекті існує проблема переліку та вимог до технічних засобів і технологій, які можуть бути застосовані у режимі відеоконференції. У вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві немає окремої норми, яка б була присвячена застосуванню таких засобів, зокрема й тих, що можуть бути використані у режимі відеоконференції. Лише окремі статті КПК України мають факультативні рекомендації, а чинне законодавство скоріше припускає застосування науково-технічних засобів, ніж точно вказує на це.

З огляду на це, необхідним є встановлення єдиної системи правових категорій та формування на її основі правових засад використання технічних засобів і технологій у кримінальному

¹² Особливості здійснення правосуддя на території, на якій введено воєнний стан: Огляд Верховного Суду від 04.03.2022. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00823?an=1&hide=true>

¹³ Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень Вищої ради правосуддя та воєнних дій з боку Російської Федерації: Рішення Ради суддів України від 24.02.2022 р. № 9. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS36788?hide=true>

¹⁴ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Закон від 14.04.2022 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#n43>

процесі України, визначення допустимих напрямів застосування одержаних за їх допомогою даних, закріплення за цими даними в кримінально-процесуальному законодавстві України місце самостійного джерела доказової інформації.

При застосуванні режиму відеоконференції необхідні три головні складові: відеоапаратура для передачі зображення та екран; мікрофон і акустична установка; відповідна телекомунікаційна мережа. При її застосуванні не є обов'язковим використання комп'ютера. Також не обов'язкова наявність мереж електрозв'язку, оскільки все більшого розгалуження набувають бездротові мережі та системи.

Правова база використання технічних засобів і технологій у режимі відеоконференції не повною мірою відповідає вимогам забезпечення прав і свобод людини. Адже зміст поняття технічних засобів і технологій не визначається жодним законом, а трактується на підзаконному рівні, зокрема в Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, під час судового засідання (кримінального провадження) від 15.11.2012 р. № 155. Де зазначено, що технічні засоби відеозапису ходу і результатів процесуальних дій – сукупність програмно-апаратних засобів та приладів, що забезпечують належне фіксування, зберігання, копіювання (дублювання) і використання інформації, яка відображає процес відеоконференції. Порядок застосування технічних засобів при проведенні процесуальних дій у режимі відеоконференції на стадії досудового розслідування взагалі не визначено жодним нормативно правовим-актом. Законодавчого врегулювання потребує структурування як понятійного апарату, так і власне науково-технічних засобів, розроблення та впровадження тактико-технічних і нормативно-правових засад їх застосування в діяльності правоохоронних органів. Саме стандартизація термінології та класифікація технічних засобів, які можуть бути застосовані у режимі відеоконференції, на нашу думку, дозволить підвищити ефективність та оптимізацію їх використання, дасть можливість нормативно регламентувати їх застосування у процесуальній діяльності правоохоронних органів.

Проблеми використання технічних засобів та технологій у режимі відеоконференції у сфері кримінального судочинства можуть бути вирішені за умови вироблення єдиного підходу до визначення критеріїв допустимості доказів, отриманих з використанням технічних засобів; визначення ролі та місця технічних засобів в доказовому забезпеченні кримінального процесу, діяльності органів досудового слідства та суду; вироблення принципів їх застосування, що забезпечують охорону державних та суспільних інтересів при неухильному дотриманні прав та свобод людини і громадянина. При цьому вирішення проблем правового регулювання застосування технічних засобів та технологій при проведенні процесуальних дій в режимі відеоконференції має бути засноване на розробці комплексу взаємопов'язаних і взаємообумовлених заходів щодо вдосконалення чинного законодавства та дозволить підвищити ефективність кримінального провадження, а також забезпечити права і законні інтереси учасників кримінального процесу.

1.3. Підстави проведення дистанційного кримінального провадження

Перелік підстав для проведення слідчих (розшукових) та процесуальних дій у режимі відеоконференції визначено у ст. ст. 232, 336, 567 КПК України. Зокрема під час досудового розслідування та судового провадження у режимі відеоконференції дистанційне провадження здійснюється у випадках:

- 1) неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому або судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- 2) необхідності забезпечення безпеки осіб;
- 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- 4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;
- 5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми.

Статтею 567 КПК України передбачено проведення допиту за запитом компетентного органу іноземної держави за

місцезнаходженням особи за допомогою відео- або телефонної конференції у таких випадках:

- 1) неможливості прибуття певних осіб до компетентного органу іноземної держави;
- 2) для забезпечення безпеки осіб;
- 3) з інших підстав, визначених слідчим суддею (судом)¹⁵.

Вказаний перелік підстав проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції не є вичерпаним. Законодавець п. 5 ч. 1 ст. 232 та п. 5 ч. 1 ст. 336 КПК України передбачив можливість проведення відеоконференції за наявності інших достатніх підстав, але при цьому важливо, щоб вони були достатніми та належним чином обґрунтованими.

Першою підставою законодавцем визначено неможливість безпосередньої участі певних осіб у досудовому або судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин.

Під неможливістю безпосередньої участі певних осіб у слідчих (розшукових) діях на досудовому розслідуванні та у судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин слід розуміти випадки, коли ці особи за станом здоров'я фізично не можуть бути присутні при проведенні конкретної слідчої (розшукової) дії (наприклад, санаторне лікування; перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад (стаціонарне лікування), тощо). Як зазначається у п. 1.1. Узагальнення судової практики ВССУ з вирішення слідчими суддями питань, пов'язаних із слідчими (розшуковими) діями від 03.06.2016 р., «поняття «тяжка хвороба» є оціночною ознакою, що не визначена у статтях КПК та нормативно-правових актах Міністерства охорони здоров'я України»¹⁶. В той же час, розробники узагальнення запропонували власне визначення вказаному поняттю – «це фізичний стан особи, в якому вона перебуває тривалий час, внаслідок чого виникає імовірність того, що на час судового розгляду кримінального провадження вона може бути неспроможною брати участь у судовому засіданні». Під

¹⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI : станом на 12.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2921>

¹⁶ Витяг з узагальнення Вищого Спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 03.06.2016 року «Про практику вирішення слідчими суддями питань, пов'язаних із слідчими (розшуковими) діями» URL: http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html.

іншими поважними причинами можуть бути визнані обставини, які об'єктивно унеможливлюють з'явлення особи (наявність малолітніх дітей при неможливості доручити їх догляд, бездоріжжя, тривала перерва у русі транспорту, катастрофа тощо)

Крім того, п.1 ч.1 ст. 232 КПК України не виділено процесуальний статус осіб, за участю яких можуть бути проведені процесуальні дії у режимі відеоконференції під час досудового провадження, а зазначено «неможливості безпосередньої участі *певних осіб* у досудовому провадженні». В той же час п.1 ч.1 ст. 336 КПК України встановлює, що під час судового провадження проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції відбувається у разі неможливості безпосередньої участі *учасника кримінального провадження*. Системний аналіз положень КПК свідчить, що рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, прокурором, а в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із статтею 225 КПК України - слідчим суддею з власної ініціативи або за клопотанням *сторони кримінального провадження чи інших учасників кримінального провадження*. При цьому КПК не передбачає можливості допиту *підозрюваного* на стадії досудового розслідування в судовому засіданні. У даному випадку мова йде про допит потерпілих і свідків. У разі якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного судового провадження, суд може ухвалити рішення про його здійснення лише вмотивованою ухвалою, обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Дистанційне розслідування щодо підозрюваного, у тому числі проведення його допиту в режимі відеоконференції проводиться слідчим, прокурором за їхнім рішенням за обов'язкової умови згоди підозрюваного.

В світлі сказаного, можна констатувати, що в режимі відеоконференції можуть приймати участь особи, які мають право подати клопотання про здійснення процесуальних дій у режимі відеоконференції – *сторони кримінального провадження чи інші учасники кримінального провадження*. Пунктом 25 ст. 3 КПК встановлено, що учасниками кримінального провадження є - сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник,

представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, у тому числі викривач, свідок та його адвокат, понятий, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, секретар судового засідання, судовий розпорядник¹⁷.

Другою підставою проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції є необхідність забезпечення безпеки осіб.

Відповідно до ст. 2 Закону України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» право на забезпечення безпеки має особа, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень, потерпілий та його представник, підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники, цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач і понятий. Підставою для вжиття заходів забезпечення безпеки цих осіб є дані, що свідчать про наявність реальної загрози їх життю, здоров'ю, житлу і майну.¹⁸ Стаття 2 вказаного Закону визначає осіб, які мають право на забезпечення безпеки: особа, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень; потерпілий та його представник у кримінальному провадженні; підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники; цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники у справі про відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження; персонал органу пробації; свідок; експерт, спеціаліст,

¹⁷ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI : станом на 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2921>

¹⁸ Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII : за станом на 19 лист. 2021 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

перекладач і понятій; члени сімей та близькі родичі, перелічених вище осіб, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на учасників кримінального судочинства.

У свою чергу, особи, які беруть участь у процесуальних діях дистанційно, мають можливість ставити запитання та отримувати на них відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені КПК України. Відеоконференція сприяє реалізації встановленого п. d ч. 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та п. 1 ч. 4 ст. 42 КПК України права особи, обвинуваченої у вчиненні кримінального правопорушення, допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення (право конфронтації)¹⁹.

Третьою підставою застосування дистанційного кримінального розслідування є проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого. Можливість проведення такого допиту в режимі відеоконференції викликана особливостями розвитку та світосприйняття таких учасників кримінального провадження.

Набувши членства у Раді Європи у 1995 р., Україна взяла на себе низку зобов'язань у сфері реформування чинного законодавства на основі норм та стандартів Ради Європи. Дане зобов'язання стосується норм і стандартів щодо захисту дітей - жертв насильства або свідків злочинів. Для Ради Європи захист прав дітей та просування правосуддя, дружнього до дітей, є пріоритетним завданням. Одним з документів, в якому найбільш докладно визначаються вимоги до допиту дитини – свідка чи жертви злочинних посягань, є Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція, 2007 р., CETS № 201), яка була ратифікована Верховною Радою України 27 серпня 2012 р. і набула чинності з 1 грудня 2012 р. Стаття 35 Конвенції безпосередньо стосується опитування дітей. Стаття 35 Конвенції встановлює, що «Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших

¹⁹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Міжнародний документ від 4 листопада 1950 р. : за станом на 1 черв. 2020 р.: URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

заходів для забезпечення можливості запису на відеоплівку опитування жертви або, де це доцільно, свідка дитини та прийняття таких відеосвідчень як доказу в суді згідно з нормами її національного законодавства»²⁰.

Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, які прийняті 17 листопада 2010 року, були розроблені на основі існуючих міжнародних, європейських і національних стандартів. У них викладено оптимальні практики, засновані на узгодженні сучасних знань і відповідних регіональних норм, стандартів і принципів. У цьому документі Ради Європи достатньо конкретно вказано, яким чином має здійснюватись правосуддя, щоб повторно не травмувати психіку дітей, що вже були скривджені, яким чином має бути забезпечено безпеку дітей – жертв та/або свідків злочинів, вимоги до професіоналізму спеціалістів, які працюють із такими дітьми тощо²¹.

Керівні принципи Ради Європи надають конкретний європейський вимір стандартам захисту прав дітей, розроблених на міжнародному рівні, зокрема, Конвенції ООН про права дитини (1989 р.) та Керівних принципів ООН щодо правосуддя у питаннях, пов'язаних із участю дітей - жертв і свідків злочинів (2005).

На сьогодні аналіз чинного кримінального процесуального законодавства України вказує на те, що законодавець, орієнтуючись на міжнародно-правові норми, забезпечує безпрецедентний захист та розширення прав дитини – свідка та/або жертви злочину. Зокрема встановлено відео- та аудіофіксацію слідчих(розшукових) дій, у тому числі й проведення їх в режимі відеоконференції. Але така відео- або звукофіксація не є обов'язковою нормою. Особливо необхідно звернути увагу на особливості допиту дитини під час судового розгляду. За загальним правилом потерпілий або свідок допитуються у залі судового засідання у присутності підсудного. У виняткових випадках, коли цього вимагають інтереси справи або безпека свідка, опитування дитини за ухвалою суду може бути проведене у відсутності підсудного. Після повернення підсудного до залу суд зобов'язаний

²⁰ Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція, 2007 р., CETS № 201. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text

²¹ Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, які прийняті 17 листопада 2010 року. <https://rm.coe.int/16804c2188>.

ознайомити його з показаннями свідка чи потерпілого і надати йому можливість ставити запитання свідкові чи потерпілому, а також дати пояснення з приводу їх показань. По закінченні допиту неповнолітній свідок видаляється із залу суду, крім випадків, коли суд з власної ініціативи або на клопотання прокурора чи інших учасників судового розгляду визнає присутність цього свідка в залі суду необхідною.

Ще однією з підстав застосування дистанційного провадження є необхідність вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування та судового провадження. Ця підстава узгоджується з зобов'язаннями взятими на себе Україною за міжнародними договорами та угодами щодо гарантування права на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом (ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.²²) та права бути судимим без невинуватленої затримки (п. с ч. 2 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р.²³). У ст. 28 КПК України закріплено поняття «розумні строки» та критерії для їх визначення.

Оперативність досудового розслідування та судового розгляду стосується не тільки дотримання встановлених законом строків, порушення яких тягне за собою визнання доказів недопустимими, а й невідкладності проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції. Відеоконференція саме і спрямована на забезпечення швидкого досудового розслідування і судового розгляду.

Як вже було зазначено, перелік підстав для проведення допиту в порядку ст. 232,336 КПК є відкритим, за рахунок передбачення в законі можливості існування «інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми». Такі підстави можуть знаходити різний прояв залежно від обставин конкретного кримінального провадження. Як свідчать результати проведеного нами узагальнення практики, переважна більшість ухвал слідчих суддів про проведення дистанційного судового розгляду

²² Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Міжнародний документ від 4 листопада 1950 р. : за станом на 1 черв. 2020 р.: URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

²³ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Генеральна Асамблея ООН, 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043

постановляється саме за результатами з'ясування обставин, які підпадають під категорію «інших», тобто невизначених в законі.

До числа яких можна віднести введення на підставі Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про переведення єдиної державної системи цивільного захисту у режим надзвичайної ситуації» від 25.03.2020 № 338-р на всій території України режиму надзвичайної ситуації до 24.04.2020 через поширення хвороби коронавірусу (COVID-19)²⁴. А також Указ Президента України від 24.02.2022 № 70/2022 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 лютого 2022 року «Про введення в дію плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони України»; Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX «Про введення воєнного стану в Україні»²⁵

З метою унебезпечення населення від поширення хвороби коронавірусу (COVID-19) рішенням Ради суддів України від 16.03.2020 № 9рс- 186/20 на підставі постанови Кабінету Міністрів України № 211 «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19»²⁶ на період із 16.03.2020 по 03.04.2020 встановлено особливий режим роботи судів України із можливістю розгляду справ в режимі відеоконференції²⁷. У цьому контексті необхідність ліквідації поширення хвороби коронавірусу (COVID-19) передбачає обмеження фізичної можливості учасників кримінального провадження приймати участь у проведенні процесуальних дій у судовому розгляді. У зв'язку з чим, з метою гарантування права особи на справедливий суд, передбачене ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. Вища рада правосуддя звернулася із пропозицією до Президента України та Верховної Ради України щодо внесення змін до процесуальних кодексів, які б забезпечили право осіб на доступ до правосуддя в умовах карантину, запровадженого з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, в

²⁴ Про переведення єдиної державної системи цивільного захисту у режим надзвичайної ситуації». Розпорядження КМУ від 25.03.2020 № 338-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/338-2020-p#Text>

²⁵ Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222102?an=1>

²⁶ Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова КМУ від 11 березня 2020 р. № 211 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-p#Text>

²⁷ Лист Ради Суддів України від 11.03.2020 р № 9/рс-186/20про встановлення особливого режиму судів. URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/news/no9rs-18620-vid-16032020-verhovn-92b86c6546.pdf>

частині, що стосується проведення засідань органів судової влади в режимі реального часу через Інтернет та продовження (зупинення) строків на оскарження судових рішень.

13.04.2020 р. було прийнято Закон України № 558-IX «Про внесення зміни до розділу XI «Перехідні положення» Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні та розгляду окремих питань під час судового провадження на період карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID 19)». Зазначеним Законом доповнено розділ XI «Перехідні положення» п. 205, положення якого додатково врегулюють питання проведення відеоконференції у кримінальному провадженні, зокрема:

«Розгляд питань, віднесених до повноважень слідчого судді, суду за його рішенням, прийнятим з власної ініціативи, може бути проведено у режимі відеоконференції, про що повідомляються сторони кримінального провадження у порядку, визначеному статтею 135 цього Кодексу. Слідчий суддя, суд не має права прийняти рішення про проведення судового засідання щодо розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у режимі відеоконференції, в якому поза межами приміщення суду перебуває підозрюваний (обвинувачений), якщо він проти цього заперечує.»²⁸.

Крім того, 24 лютого 2022 року у зв'язку із вторгненням російських військ в Україну по всій території держави введено воєнний стан. Для врегулювання даного питання 24.02.2022 Рада суддів України прийняла ряд важливих та актуальних рішень «Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень ВРП та воєнного стану у зв'язку зі збройною агресією з боку РФ».

02.03.2022 РСУ опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану, з них такі основні: а) відкладати розгляд

²⁸ Про внесення зміни до пункту 20-5 розділу XI "Перехідні положення" Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні та розгляду окремих питань під час судового провадження на період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 13.04.2020 р. № 558-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558-20#Text>.

справи (за винятком невідкладних судових розглядів) та знімати їх з розгляду, оскільки велика кількість учасників судових процесів не завжди мають змогу подати заяву про відкладення розгляду справи чи не можуть прибути в суд у зв'язку з небезпекою для життя; б) справи, які не є невідкладними, розглядати лише за наявності письмової згоди на це усіх учасників судового провадження; в) роз'яснювати громадянам можливість відкладення розгляду справ у зв'язку із воєнними діями та можливість розгляду справ в режимі відеоконференції; для цього учасники справи мають заявити про участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.²⁹

У п.10 даного рішення Рада суддів рекомендувала відійти від *встановленого порядку судового провадження у кримінальних справах* «...якщо за об'єктивних обставин учасник провадження не може брати участь в судовому засіданні в режимі ВКЗ за допомогою технічних засобів, визначених КПК, як виняток допускати участь такого учасника в режимі ВКЗ за допомогою будь-яких інших технічних засобів, в тому числі й власних. У разі, якщо провадження розглядається колегіально і колегія суддів не може зібратись в одному приміщенні, то допустимий розгляд справ з різних приміщень судів, в тому числі з використанням власних технічних засобів».³⁰

У разі неможливості участі в судовому засіданні, рекомендується подавати до суду клопотання про: 1) відкладення розгляду справи та розгляд справи за участі представника; 2) участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції. Відповідні клопотання можливо буде направити до суду засобами поштового зв'язку або через систему Електронного суду.

14.04.2022 законодавцем були внесені доповнення до ч.2 ст.336 КПК, якою проведення дистанційного судового провадження в умовах воєнного стану було віднесено виключно на розсуд суду. Думка обвинуваченого з цього приводу перестала мати

²⁹ Особливості здійснення правосуддя на території, на якій введено воєнний стан: Огляд Верховного Суду від 04.03.2022. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00823?an=1&hide=true>

³⁰ Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень Вищої ради правосуддя та воєнних дій з боку Російської Федерації: Рішення Ради суддів України від 24.02.2022 р. № 9. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS36788?hide=true>

вирішальний характер. Розумні строки судового розгляду вийшли на перший план.³¹

Отже, при визначенні підстав для проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції важливо, щоб вони були *достатніми* та належним чином обґрунтовані. При визначенні достатності підстав важливо враховувати, з одного боку, необхідність допиту певної особи, впізнання осіб чи речей, а з іншого – необхідність і можливість проведення цих слідчих дій у режимі відеоконференції. Це дві різні необхідності й наявність першої не обов'язково передбачає другу. Відсутність же звичайних фактичних підстав проведення слідчих дій свідчить й про відсутність підстав для застосування відеоконференції.

1.4. Умови проведення дистанційного кримінального провадження

Крім підстав для застосування режиму відеоконференції у кримінальному провадженні, у юридичній літературі виділяють умови, за яких вона може бути застосована.

Виходячи з аналізу положень ст. 232 та ст. 336 КПК України, основними умовами для прийняття рішення про проведення дистанційного досудового розслідування та судового провадження є:

1. Згода особи, відносно якої планується проведення відеоконференції (ч. 2 ст. 232, ч. 2 ст. 336 КПК України). Хоча на думку А.С. Шульгиної, судді апеляційного суду Івано-Франківської області, тобто пілотного суду, в якому 16 червня 2011 р. вперше була застосована відеоконференція, після того, як в Україні буде добре налагоджена технічна сторона, яка забезпечить належну якість звуку, відеоконференція повинна бути обов'язковою для учасників кримінального провадження і не залежати від їх волі³². Відеоконференція може застосовуватися і без згоди обвинуваченого, однак така необхідність повинна бути

³¹ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Закон від 14.04.2022 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#n43>

³² Постанова Верховного Суду України від 19 червня 2020 року №824/803/16-а. URL: https://zib.com.ua/ua/144091-nezabezpechennya_mozhlivosti_vistupiti_v_sudi_e_porushennyam.html?fbclid=IwAR0FGqS8BNZBqKhqZlhFUGU5vXRhXesIja_GnkgM1ipScuOkCpu5wp-U4jE.

вмотивована. Зокрема ЄСПЛ у своїх рішеннях наголошує, що, навіть у випадку, коли суд апеляційної чи касаційної інстанції може переглянути справу як з точки зору фактів, так і права, із ст. 6 Конвенції не випливає безумовне право на її публічне слухання або, тим більше, на обов'язкову особисту участь обвинуваченого у судовому провадженні³³. При розгляді цього питання повинні враховуватися особливості конкретного провадження і те, чи ефективно інтереси захисту представлені та гарантовані у суді. Саме тому ЄСПЛ не встановив порушення ст. 6 Конвенції у справі «Голубєв проти Росії»³⁴, обґрунтовуючи це тим, що фізична присутність обвинуваченого у залі судового засідання вкрай бажана, але не є самоціллю, оскільки є засобом досягнення важливішої мети – забезпечення справедливого судового розгляду в цілому.

Зауважимо, що положення ст.ст. 232 та ст. 336 КПК України не визначають вимоги до форми та змісту такої згоди.

2. Наявність фактичних підстав для проведення дистанційного досудового розслідування та судового провадження, якими відповідно до ч. 1 ст. 232 та ч. 1 ст. 336 КПК України є: 1) неможливість безпосередньої участі учасника кримінального провадження у досудовому провадженні/судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин; 2) необхідності забезпечення безпеки осіб; 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого; 4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування/судового провадження; 5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею або судом достатніми³⁵.

3. Належна якість зображення та звуку. Гальмуючим фактором в даному випадку, виступає не тільки правова неврегульованість у

³³ Case of Grigoryevskikh v. Russia. Application no. 22/03. Strasbourg, July 9, 2009: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"fulltext":\["GRIGORYEVSKIKH"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-92105"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{).

Case of Sayd-Akhamed Zubayrayev v. Russia. Application no. 34653/04. Strasbourg, September 26, 2012: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"fulltext":\["34653/04"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-111591"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{)

³⁴ Case of Golubev v. Russia. Application no. 26260/02. Strasbourg, November 9, 2006: <http://echr.ketse.com/doc/26260.02-en-20061109/view/>.

³⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI : станом на 12.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2921>

сфері специфіки процесуального використання режиму відеоконференції, а й проблеми тактико-технічного плану. Так, до числа основних спірних моментів використання в процесуальній діяльності технічних засобів відеоконференції, безсумнівно відносяться правомірні питання, які можна сформулювати наступним чином:

- хто саме виступає в сеансі відеоконференції і як гарантувати достовірність його особи (завдання ідентифікаційного характеру);
- де саме виступає та знаходиться особа в даний момент часу і як в цьому переконатися (завдання позиціонування);
- яким чином (тобто за допомогою яких легітимних засобів) особа, яка бере участь у відеоконференції та наскільки надійний такий канал (лінія) зв'язку від стороннього втручання (завдання забезпечення конфіденційності при інформаційному обміні, завдання забезпечення цілісності інформації, що передається та завдання забезпечення неможливості відмови сторін від авторства переданої інформації).

Вирішення зазначених завдань буде гарантувати достовірність інформації, отриманої (переданої) під час проведення відеоконференції. Оскільки передбачається застосування технічних засобів і технологій, бажаним є залучення спеціаліста (ст. 71 КПК). Проблеми використання технічних засобів у сфері кримінального судочинства є фундаментальним багатоплановим завданням, вирішення якого може бути знайдено лише в результаті розробки комплексу взаємопов'язаних та взаємообумовлених заходів, заснованих на єдиному розумінні суті технічних засобів, їх ролі та місця в діяльності органів досудового слідства та суду.

4. Інформаційна безпека досудового розслідування та судового процесу. Термін «інформаційна безпека» в КПК не роз'яснений. Разом з тим чинна редакція Закону України «Про телекомунікації» містить поняття «інформаційна безпека телекомунікаційних мереж», під яким розуміється здатність останніх забезпечувати захист від знищення, перекручення, блокування інформації, її несанкціонованого витоку або від порушення встановленого порядку її маршрутизації³⁶. Відповідно, під безпекою мереж і послуг - здатність електронних

³⁶ Про електронні комунікації Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#n2246>

комунікаційних мереж і послуг протистояти діям, що становлять загрозу доступності, цілісності чи конфіденційності таких мереж і послуг, а також даних, що зберігаються, передаються чи обробляються, та пов'язаних із ними послуг, що надаються або доступ до яких здійснюється через електронні комунікаційні мережі чи послуги. Беззаперечно, проведення відеоконференції забезпечується за допомогою комп'ютерної техніки, комп'ютерних технологій та мережі Інтернет. Обладнання, яке використовуватиметься для відеозапису процесуальних дій, має бути високого класу, оскільки це дозволить забезпечити належну якість відеозапису, відсутність різного роду шумів, спотворень звуку та зображення. При цьому Інтернет не є гарантованим та безпечним каналом передачі аудіо- та відео-даних. З цього приводу слухним є зауваження, що правоохоронні органи необхідно забезпечити окремою лінією зв'язку та спеціальним програмним забезпеченням, що дозволить забезпечити інформаційну безпеку під час проведення допиту в режимі відеоконференції.

Цілком очевидно, що використання технічних засобів та технологій при проведенні процесуальних дій в режимі відеоконференції також має ґрунтуватись на певних принципах. Але з точки зору кримінального судочинства найважливішою вимогою, з якої виникають всі інші і на якій базується весь кримінальний процес, є допустимість використання, як самих технічних засобів та технологій, так і матеріалів, отриманих з їх допомогою в кримінально-процесуальному доказуванні.

З метою відповідності даній вимозі застосування технічних засобів та технологій при проведенні процесуальних дій в режимі відеоконференції, має відбуватися з дотриманням: по-перше, конституційних норм; по-друге, законів; по-третє, підзаконних нормативно-правових актів, які безпосередньо регулюють порядок використання технічних засобів та оформлення за їх допомогою одержаних результатів. Крім того, застосування технічних засобів у кримінальному судочинстві не може бути засноване на секретних, закритих нормативних актах, а також документах, що суперечать конституційним нормам і вимогам КПК України. До того ж основні цілі та принципи застосування технічних засобів та технологій при проведенні процесуальних дій в режимі відеоконференції, повинні

повністю відповідати завданням кримінального судочинства, його принципам та гарантіям прав людини і громадянина.

Використання технічних засобів на всіх стадіях кримінального судочинства повинно ґрунтуватись на запропонованих основних принципах, які являють собою цілісну систему, що охоплює всі аспекти даного напрямку діяльності органів досудового розслідування та суду з урахуванням специфіки, властивої виключно технічним засобам та результатам, що отримуються в результаті їх використання при проведенні процесуальних дій в режимі відеоконференції в кримінальному процесі. Водночас застосування технічних засобів і технологій, що використовуються під час проведення дистанційного кримінального провадження, не повинне перешкоджати реалізації наданих учасникам процесуальної дії прав та виконанню їхніх процесуальних обов'язків

Проте існують певні проблеми організаційно-технічного характеру, які полягають у можливості перевірки достовірності та автентичності змісту документів, які надаються сторонами для дослідження в ході дистанційного кримінального провадження. Нажаль, при реалізації даної вимоги досить складно перевірити чи повністю відповідає оригіналу документ, наданий до суду учасником судового процесу. Проблема ідентифікації та перевірки достовірності виникає внаслідок територіальної віддаленості та відсутності особистого контакту учасників судового процесу. Для вирішення цієї проблеми запропоновано певні методи. Наприклад, ефективним засобом вирішення проблеми перевірки достовірності та автентичності змісту електронних документів може бути використання обов'язкової відправки сканованого зображення документа, що підтверджує особу. Проте, сьогодні не існує прямого алгоритму проведення такої перевірки. На практиці відбувається порівняння даних сканованих документів та даних, які користувач вносить до анкети. При цьому під час перевірки пред'являються деякі вимоги до якості сканованих документів, наприклад, відправлена сканована копія документа повинна бути кольоровою, чіткою та повною, не допускається використання сканованих копій зіпсованих аркушів документів.

1.5. Правовий аналіз загальних умов та нормативного закріплення застосування відеоконференції в зарубіжних країнах

Розвиток телекомунікаційних технологій став поштовхом для застосування відеоконференції у кримінальному провадженні Італії, Королівстві Швеція, Об'єднаних Арабських Еміратів, Російської Федерації, США, Федеративній Республіці Німеччина та ін. Очевидно, що потреба в її використанні виникла в першу чергу в країнах з територіальними особливостями (великі території, наявність залежних територій, колоній, острівні держави тощо).

Як приклад, можна навести справу Моніки Левінські, в якій Президенту США Біллу Клінтону доводилося давати показання в суді у режимі відеоконференції, що була спеціально для цього випадку встановлена Федеральним Бюро Розслідувань між Білим Домом і приміщенням суду.

У справі колишнього прем'єр-міністра Італії Джуліо Андреотті більше 100 показань давалися у режимі відеоконференції, а заперечення захисників, які вважали, що неможливо врахувати всі нюанси поведінки, які проявляються при особистому спілкуванні, були відхилені³⁷.

Застосування відеоконференції в Італії спочатку передбачалося тільки для забезпечення безпеки свідків обвинувачення під час їх допиту (Закон Італії № 356, 1992 р.). З 21 лютого 1998 р. стало можливим її використання й під час судового розгляду певних видів злочину, наприклад, викрадення людей, незаконний обіг наркотиків тощо (ст. 146 bis КПК Італії), під час виступів в судових палатах та при наданні міжнародної правової допомоги.

Рішення про проведення дистанційного судового засідання у необхідних випадках приймається за власною ініціативою головою суду чи судом присяжних під час попереднього слухання справи, а в судовому засіданні – суддею. Воно повинно бути доведено до відома учасників судового засідання не пізніше як за 10 днів до початку слухання справи.

³⁷ Черниченко І. В. Застосування відеоконференції у кримінальному провадженні України : дис. ... канд. юрид. наук, Київ, 2014. 289 с.

Захиснику або його заступнику повинна бути забезпечена можливість перебувати поряд із підзахисним, а якщо вони знаходяться в залі судового засідання – можливість конфіденційного спілкування за допомогою відповідних технічних пристроїв³⁸.

В Об'єднаних Арабських Еміратах відеоконференція між прокуратурою і центральною в'язницею м. Дубаї використовується з 1 травня 2002 р., а у Республіці Сінгапур вона є складовою системи віртуальних судових засідань, у яких сторони можуть брати участь, перебуваючи у різних країнах світу.

Параграф 1782 Титулу 28 Зводу законів США та укладені цією державою двосторонні договори передбачають застосування відеоконференції при наданні взаємної правової допомоги для отримання показань чи заяв свідка, за умови, що це не суперечить правовим нормам США. Суд може винести постанову про одержання показань по телефону або за допомогою інших електронних засобів дистанційного зв'язку, в тому числі відеоконференції.

Кримінальне процесуальне законодавство деяких країн передбачає використання відеоконференції тільки щодо окремих видів злочинів або у встановлених випадках. Наприклад, у п.п. а, б ч. 2 ст. 32 Закону про кримінальну юстицію Великобританії 1988 р. закріплена можливість отримання показань у такому режимі з-за кордону у справах про шахрайство, навмисне та необережне вбивство, для отримання показань дітей, що знаходяться на території Сполученого Королівства, у справах про статеві злочини або злочини, пов'язані з насильством і жорстокістю³⁹.

Допит особи, до якої застосовувалися заходи безпеки з використанням методу «closes circuit television» (телебачення замкнутого типу), був апробований у Федеративній Республіці Німеччина в 1995 р. за згодою учасників провадження. Однак після його закінчення обвинувачені заявили протест, посиляючись на те, що обрана процедура суперечить принципу безпосередності, а тому їхні права були порушені. Земельний суд у м. Майнц заперечення

³⁸ Long distance proceedings through videoconference : the italian experience. Tenth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (Vienna, 10 – 11 April 2000) URL:<http://www.uncjin.org/Documents/10thcongress/10cStatements/italy4e.pdf>

³⁹ Criminal Justice Act of the Parliament of the United Kingdom, July 29, 1988 URL:<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/33/part/III>

відхилив, а проведення допиту відповідно до вказаних правил отримало назву «майнцівська модель».

У 1998 р. КПК Федеративної Республіки Німеччина був доповнений §§ 58а, 168е, 247а, якими передбачається можливість використання відеоконференції у випадках, якщо: а) існує безпосередня загроза завдання шкоди свідку при його допиті в присутності осіб, які перебувають у залі судового засідання; б) свідок, експерт чи обвинувачений захворіли на психічну хворобу; в) свідок з поважних причин не може прибути до суду у зв'язку з віддаленістю його місця проживання⁴⁰.

У Королівстві Швеції Закон про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 2000 р. є основним документом, що регламентує застосування відеоконференції при міжнародному співробітництві та диференціює порядок її використання залежно від місцезнаходження особи, що підлягає допиту: на території Королівства Швеція чи за кордоном.

Параграф 11 названого Закону передбачає, що запит на отримання правової допомоги у режимі відеоконференції при проведенні судового засідання за участю особи, яка перебуває на території Королівства Швеція, виконується окружним судом, а під час досудового розслідування – прокурором, і має містити вказівку, що особа висловила свою згоду на це. При проведенні слухання в окружному суді такі показання розглядаються як отримані поза основним засіданням.

Якщо особа, що підлягає допиту в режимі відеоконференції і дала на це згоду, знаходиться за кордоном, суд під час судового розгляду має право звернутися за правовою допомогою до державного органу країни, на території якої вона знаходиться. Якщо ж необхідність проведення відеоконференції виникає під час досудового розслідування, прокурор має право звернутися за отриманням правової допомоги до іноземного державного органу лише за умови, що порядок її надання встановлений у ратифікованій Королівством Швеція міжнародній угоді або іноземна держава згідна надати таку допомогу (§ 13 Закону 2000 р.)⁴¹.

⁴⁰ Уголовно-процессуальный кодекс ФРГ от 1 февраля 1877 г. URL: [http://www.pravo.org.ua/files/_\(1\).pdf](http://www.pravo.org.ua/files/_(1).pdf)

⁴¹ International Legal Assistance in Criminal Matters Act (2000:562) URL: <http://www.government.se/content/1/c6/01/52/68/db667afc.pdf>

У суді першої інстанції допит у режимі відеоконференції застосовується також у Латвійській та Естонській Республіках. Наприклад, ст.ст. 140, 382 КПК Латвійської Республіки передбачають можливість проведення процесуальних дій у такому режимі, але тільки за умови забезпечення хорошого звуку та зображення під час застосування технічних засобів⁴². Стаття 69 КПК Естонської Республіки закріплює право судді за власною ініціативою або за клопотанням сторони прийняти рішення про проведення дистанційного допиту свідка за його (підозрюваного чи обвинуваченого) згоди у випадку, якщо безпосередній допит утруднений, пов'язаний із зайвими витратами або для забезпечення безпеки свідка чи потерпілого⁴³.

Казахстан у питанні правової регламентації застосування інноваційних технологій у кримінальному провадженні зробив значний крок вперед, нормативно закріпивши можливість дистанційної участі під час судового розгляду в апеляційній та касаційній інстанціях. Зокрема, у ст.ст. 408, 446-5 КПК Республіки Казахстан передбачено, що при надходженні від засудженого, який тримається під вартою, клопотання про участь у судовому засіданні апеляційної або касаційної інстанції щодо розгляду скарги, протесту прокурора, спрямованих на погіршення його становища, суд виносить постанову про забезпечення безпосередньої участі засудженого або з використанням науково-технічних засобів⁴⁴.

У Фінляндській Республіці можливість використання відеоконференцзв'язку чи іншого технічного способу передачі інформації, що дає можливість встановити мовну і візуальну комунікацію між його учасниками, під час судового засідання для допиту свідка, потерпілого чи іншої особи передбачає § 17:34 Закону про судочинство у кримінальних справах. Це положення застосовується на розсуд суду з дотриманням наступних умов: 1) особа не може особисто з'явитися на судові засідання у зв'язку з хворобою чи з іншої причини або ж її особиста присутність передбачає надмірні витрати; 2) достовірність показань допитуваного можна оцінити без його особистої участі; 3) така

⁴² Уголовно-процессуальный закон Латвийской Республики. Принят Сеймом 21 апреля 2005 г. : за станом на 28 верес. 2005 г. URL: http://www.pravo.lv/likumi/29_upz.html

⁴³ Criminal Code Act of Australia 1995. In force on January 1, 2014 URL:http://www.comlaw.gov.au/Details/C2014 C00011/Html/Text#_Toc374528374

⁴⁴ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 13 декабря 1997 г. № 207-І: за станом на 4 лип. 2013 р. URL: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008442

процедура необхідна для захисту життя чи здоров'я допитуваного або його близьких; 4) допитуваному ще не виповнилося 15 років або у нього є психічні відхилення.

Цікавими з погляду правозастосовчої практики є нормативні положення про застосування відеоконференції в Новій Зеландії та Австралії. Згідно з ст. 168 Закону Нової Зеландії про докази від 4 грудня 2006 р. № 69 суд може отримати докази та матеріали по відео- і телефонній конференції з Австралії. При цьому необхідними умовами є заява однієї зі сторін і наявність відповідних засобів та обладнання⁴⁵. Детальна законодавча регламентація застосування цієї телекомунікаційної технології передбачена Кримінальним кодексом Австралії, але тільки щодо заслуховування свідків, які проживають або перебувають на території іноземної держави, у справах про рабство, торгівлю людьми (§ 271), сексуальні злочини щодо дітей (§ 272) та дитячої порнографії (§ 273)⁴⁶.

В Індії основною передумовою для застосування відеоконференції стала не фінансова складова і економія часу за прикладом багатьох європейських держав, а нестача співробітників поліції, що забезпечують конвоювання обвинувачених до зали судового розгляду. Вперше в цій країні дистанційний допит проводився в 2003 р. При цьому суддя керувався ст. 273 КПК Індії, яка передбачає давання показань тільки за особистої участі обвинуваченого та (або) його адвоката в залі суду⁴⁷. Однак суддя поставив під сумнів традиційне тлумачення слова «присутність», під яким розумілося особисте (фізичне) перебування особи в залі судового засідання, аргументуючи це тим, що на момент прийняття КПК Індії в 1973 р. такої інноваційної розробки, як відеоконференція, не існувало і припустити її появу було неможливо. З таким тлумаченням погодився Вищий Суд Індії, і в подальшому в КПК були внесені відповідні зміни.

З тактичних міркувань варто орієнтуватись на положення проаналізованих міжнародно-правових актів, зокрема європейських конвенцій, та законодавчих актів Австралії, Естонської Республіки,

⁴⁵ Evidence Act of New Zealand 2006 № 69. December 4, 2006 URL: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/2006/0069/latest/DLM394263.html>

⁴⁶ Criminal Code Act of Australia 1995. In force on January 1, 2014 URL: http://www.comlaw.gov.au/Details/C2014 C00011/Html/Text#_Toc374528374

⁴⁷ The Code of Criminal Procedure, 1973. India, Act №. 2 of January 25, 1974 URL: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=207834#LinkTarget_1499

Індії, Італії, Королівства Швеція, Латвійської Республіки, Нової Зеландії, Об'єднаних Арабських Еміратів, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Республіки Сінгапур, Російської Федерації, Сполучених Штатів Америки, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Федеративної Республіки Німеччина та Фінляндської Республіки, які регламентують застосування відеоконференції. Однак, визначаючи перспективи вдосконалення її застосування в Україні, не слід здійснювати технічне копіювання цих положень. Тим більше, що правова регламентація цієї телекомунікаційної технології у кримінальному процесуальному законодавстві України є найбільш прогресивною.

РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

2.1. Процесуальний порядок застосування режиму відеоконференції під час досудового розслідування

Процесуальний порядок проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції має деякі особливості, що відрізняють її від загального порядку проведення цих дій. Статтею 232 КПК України передбачено проведення тільки двох слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції під час проведення досудового розслідування – допит осіб (у тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних у кримінальному провадженні осіб) та впізнання осіб чи речей. Такий вид проведення допиту та впізнання осіб чи речей досить поширене явище в сучасному світі, особливо в умовах бойових дій на території України та може бути проведений за наявності відповідних підстав. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення мети. При цьому, у конструкції частини статті, яка врегульовує підстави для прийняття рішення про проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції, вжито словосполучення у множині – «є наявність достатніх відомостей».

Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, прокурором, а в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно зі ст. 225 КПК України – слідчим суддею з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження чи інших учасників цього процесу. Інші учасники кримінального провадження мають право подати відповідне клопотання слідчому, прокурору, що розглядається у порядку ст. 220 КПК України. При цьому, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий, прокурор, слідчий суддя може прийняти рішення про його здійснення лише вмотивованою постановою (ухвалою),

обґрунтувавши в ній прийняте рішення⁴⁸. Слід зазначити, що винесення спеціальної постанови, ухвали про здійснення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції закон не вимагає, окрім випадків, коли проти цього заперечують сторона провадження чи потерпілий. Відповідно до ч. 3 ст. 110 КПК України рішення слідчого, прокурора приймається у формі постанови. Постанова слідчого, прокурора, прийнята в межах компетенції згідно із законом, повинна відповідати вимогам ст. 110 КПК України та є обов'язковою для виконання фізичними та юридичними особами, прав, свобод чи інтересів яких вона стосується.

Відповідно до ст. 110 КПК України постанова слідчого, прокурора складається із: 1) вступної частини, що повинна містити відомості про: – місце і час прийняття постанови; – прізвище, ім'я, по батькові, посаду особи, яка прийняла постанову; 2) мотивувальної частини, що має містити відомості про: – зміст обставин, які є підставами для прийняття постанови; – мотиви прийняття постанови, їх обґрунтування та посилення на положення КПК України; 3) резолютивної частини, яка повинна містити відомості про: – зміст прийнятого процесуального рішення; – місце та час (строки) його виконання; – особу, якій належить виконати постанову; – можливість і порядок оскарження постанови. Постанова слідчого, прокурора виготовляється на офіційному бланку та підписується службовою особою, яка прийняла відповідне процесуальне рішення.

Закон не вимагає винесення спеціальної постанови, ухвали про проведення допиту (впізнання) у режимі відеоконференції, окрім випадків, коли проти цього заперечують сторона провадження чи потерпілий. У такому випадку винесення постанови про здійснення дистанційного досудового розслідування є обов'язковою та повинна додатково, окрім вимог, що містяться у ч.ч. 5-7 ст. 110 КПК України, містити: 1) найменування органу досудового розслідування, якому доручається забезпечити проведення відеоконференції; 2) прізвище, ім'я, ім'я по батькові (найменування) особи, яка братиме участь у проведенні слідчої

⁴⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI : станом на 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2921>

(розшукової) дії в режимі відеоконференції, та її процесуальний статус; 3) дату і час проведення допиту, впізнання осіб чи речей.

Згідно до ч. 4 ст. 232 КПК допит особи у дистанційному досудовому провадженні здійснюється згідно з правилами, передбаченими статтями 225-227 КПК України, а впізнання осіб чи речей - згідно з правилами, передбаченими статтями 228 та 229 КПК України.

Загальні умови допиту на стадії досудового розслідування визначено у ст. 224 КПК України, але у формулюванні ч. 4 ст. 232 КПК України законодавець не зробив посилання на вказану статтю. Перелічені у ч. 4 ст. 232 КПК статті встановлюють процедуру допиту на стадії досудового розслідування в судовому розгляді (ст. 225), особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи (ст.226), участь законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи (ст.227). Проведення допиту повнолітнього учасника кримінального провадження в режимі відеоконференції повинно відповідати загальним правилам, що містяться у ст. 224 КПК України, оскільки ст. 232 КПК України встановлює лише особливості щодо цих правил.

Проведення будь-якої слідчої дії передбачає три етапи: підготовку, проведення, фіксацію. Підготовка до допиту, впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування включає в себе: вивчення матеріалів кримінального провадження; вивчення за необхідністю спеціальних знань; вивчення даних про особистість допитуваного; вибір місця та часу проведення допиту (впізнання осіб чи речей), підбір технічних засобів, складання плану слідчої дії. Особливості підготовки до допиту (впізнання осіб чи речей) в режимі відеоконференції під час досудового розслідування: 1) прийняття рішення та встановлення випадків, за яких можливе проведення допиту (впізнання осіб чи речей) в режимі відеоконференції та прийняття рішення про його проведення; 2) визначення кола осіб; 3) вибір місця проведення допиту (впізнання осіб чи речей); 4) повідомлення всіх учасників проведення допиту (впізнання осіб чи речей) про час та місце проведення вказаних слідчих (розшукових) дій.

При визначенні кола осіб, які будуть приймати участь у дистанційному досудовому розслідуванні, слід виходити з

загальних положень щодо проведення допиту та впізнання осіб чи речей. У КПК України передбачено допит осіб – учасників кримінального провадження, що провадиться за загальними правилами для усіх видів допиту та поділяється на окремі види залежно від процесуального статусу допитуваних: допит свідка та потерпілого, підозрюваного. Інші учасники кримінального провадження, зокрема цивільний позивач, цивільний відповідач, якщо і будуть допитуватись у кримінальному провадженні, то тільки як свідки, а тому окремого виду їх допиту у законі не передбачено. Зазначене стосується також експерта і спеціаліста. При цьому, тлумачення ч. 2 ст. 232 КПК України дозволяє зробити висновок, що під час проведення допиту слідчим суддею на стадії досудового розслідування заперечувати проти використання відеоконференції можуть слідчий, прокурор (з боку сторони обвинувачення), захисник (з боку сторони захисту) та потерпілий. За умови проведення допиту (впізнання осіб чи речей) слідчим, прокурором, вказане заперечення можуть заявляти захисник та потерпілий. Заперечення ж підозрюваного, в свою чергу, унеможлиблює проведення допиту (впізнання осіб чи речей) в режимі відеоконференції незалежно від того, яка посадова особа проводить ці слідчі (розшукові) дії. Таким чином, заперечення учасників кримінального провадження, окрім підозрюваного, щодо проведення допиту (впізнання осіб чи речей) в режимі відеоконференції не звільняє їх від участі в них. А тому, якщо, наприклад, свідок відмовлятиметься давати показання у режимі дистанційного досудового розслідування, така відмова не може бути прийнята, оскільки давати показання – обов'язок свідка, а вирішення питання про спосіб проведення допиту є компетенцією посадової особи, яка проводить цю слідчу (розшукову) дію.

Місцем проведення допиту (впізнання осіб чи речей) у режимі відеоконференції під час досудового розслідування може бути: 1) приміщення, розташоване на території, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або на території міста, в якому він розташований; 2) приміщення, розташоване поза територією, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або поза територією міста, в якому він розташований; 3) місце перебування хворого свідка, потерпілого.

При цьому, згідно до ч.5 ст. 232 КПК України, якщо особа знаходиться на території, що перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або на території міста, в якому він розташований, службова особа цього органу на підставі постанови слідчого чи прокурора про доручення на проведення слідчої (розшукової) дії у режимі відеоконференції зобов'язана в найкоротший строк організувати її виконання, викликати для проведення слідчої дії її учасників, вручити особі, яка бере участь у відеоконференції та знаходиться в іншому приміщенні, пам'ятку про процесуальні права, перевірити її документи та перебувати поряд з нею до закінчення слідчої (розшукової) дії.

В іншому випадку, згідно до ч.6 ст. 232 КПК України, якщо особа, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно згідно з рішеннями слідчого чи прокурора, знаходиться у приміщенні, розташованому поза територією, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або поза територією міста, в якому він розташований, слідчий, прокурор своєю постановою доручає в межах компетенції органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за дотриманням податкового законодавства, на території юрисдикції якого перебуває така особа, Національному антикорупційному бюро України або Державному бюро розслідувань, здійснити дії, передбачені ч. 5 ст. 232 КПК України. Копія постанови може бути надіслана електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку. Службова особа органу, що отримав доручення, за погодженням зі слідчим, прокурором, що надав доручення, зобов'язана в найкоротший строк організувати виконання зазначеного доручення.

Особливість проведення дистанційного досудового розслідування за рішенням слідчого судді полягає в тому, що названі дії виконує судовий розпорядник або секретар судового засідання суду, якщо особа, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно, знаходиться у приміщенні, розташованому на території, яка перебуває під юрисдикцією суду, або на території міста, в якому розташований суд. А якщо особа знаходиться у приміщенні, розташованому поза територією юрисдикції суду або поза територією міста, в якому розташований суд, слідчий суддя своєю ухвалою доручає іншому суду, на

території юрисдикції якого перебуває така особа, здійснити дії, передбачені ч. 5 ст. 336 КПК України.

Щодо повідомлення всіх учасників про час та місце проведення допиту (впізнання осіб чи речей) у режимі відеоконференції під час досудового розслідування, то відповідно до ч.2 ст. 111 КПК України повідомлення учасників кримінального провадження з приводу вчинення процесуальних дій здійснюється у випадку, якщо участь цих осіб у таких діях не є обов'язковою. Для допиту чи участі в іншій процесуальній дії, згідно до ч.1,2 ст. 132 КПК України, слідчий, прокурор під час досудового розслідування має право викликати підозрюваного, свідка, іншу особу, якщо є достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.

Виклик особи для проведення допиту дистанційно проводиться самим слідчим, який здійснює кримінальне провадження відповідно до положень статей 132-143 КПК України, або за його дорученням органом досудового розслідування за місцем перебування допитуваної особи чи оперативним підрозділом згідно зі ст. 41 КПК України. Службова особа органу, що отримав доручення, за погодженням зі слідчим або прокурором, який надав доручення, зобов'язана у найкоротший термін організувати виконання зазначеного доручення.

У разі, якщо допит проводиться за правилами ст. 225 КПК України, то всі учасники сповіщаються слідчим суддею – надсилається ухвала про проведення допиту в режимі відеоконференція, така ухвала може бути надіслана електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку. Повідомлені повинні бути: особа, яку необхідно допитати в режимі відеоконференції, сторона захисту та сторона обвинувачення.

Що стосується питання безпосереднього проведення допиту в режимі відеоконференції, то перед початком його проведення уповноваженій особі необхідно переконатися у можливості допитуваної особи вільно давати показання, заявляти клопотання, надавати докази, що дозволяє уникнути так званого впливу «поза кадром». Відповідно до цього, проведення такої слідчої (розшукової) дії повинно бути організоване таким чином, щоб було видно не тільки її учасників, але й усе приміщення, в якому воно

здійснюється, а також усіх осіб, що беруть участь або присутні при його проведенні з метою спостереження за їхньої реакцією на конкретні показання або поставлені питання.

Слід звернути увагу на підбір технічних засобів і технологій при проведенні досудового розслідування в режимі відеоконференції. КПК України покладає обов'язок на особу, яка буде проводити допит чи пред'явлення особи або предмета для впізнання в режимі відеоконференції, використовувати такі технічні засоби і технології, які б забезпечували належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку.

Забезпечити інформаційну безпеку під час проведення допиту чи пред'явлення особи або предмета для впізнання в режимі відеоконференції дозволить дотримання ряду умов:

1. Належна якість аудіо- чи (і) відеозапису, відсутність різного роду шумів, спотворень звуку та зображення. Для цього доцільно використовувати комп'ютери із такими технічними характеристиками: 32 або 64 розрядні, які мають обсяг оперативної пам'яті не менше 1 Гб та обсяг жорсткого диску не менше 100 Гб. Системний блок комп'ютеру, який використовується для забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій в режимі відеоконференції, має бути обладнаний приводом DVD-RW і кількома портами USB для записування ходу і результатів слідчої (розшукової) дії на носій інформації (оптичні диски DVD-R, Flash тощо). Дисплей комп'ютера має бути рідкокристалічним, на підставі матриці стандарту IPS (In-Plane Switching), що має великий кут огляду (в такому випадку зображення не потьмяніє і не втратить своїх кольорів з якого боку та під яким кутом людина б на нього не поглянула), розміром не менше 19 дюймів. Відеокарта має забезпечувати режим виводу графіки SVGA (реалізує роздільну здатність в 800x600, 1024x768, 1240x1024 й більше пікселів), системна плата з вбудованою звуковою картою типа HD-Audio (High Definition Audio) із підтримкою восьмиканального звуку. Комп'ютер має бути обладнаний вебкамерою (вмонтованою чи окремою), яка дозволить приймати/передавати зображення та звук високої якості.

2. Програмне забезпечення проведення допиту чи пред'явлення особи або предмета для впізнання в режимі відеоконференції. Такі програми можуть створюватися спеціально

для проведення дистанційного досудового (судового) розслідування, або можна використати звичний для всіх Skype. Наприклад, комплекс технічних засобів та програмного забезпечення «EasyCon», що забезпечує проведення судових засідань в режимі відеоконференцзв'язку. Використання цієї системи передбачено у Порядку роботи з технічними засобами відеоконференцзв'язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду (наказ ДСАУ від 08.04.2020 № 169)⁴⁹.

3. Мережеві протоколи доступу використовувати при проведенні допиту, пред'явлення для впізнання особи чи предметів у режимі відеоконференції: загальні (наприклад, взаємодія мереж Windows і UNIX, а також зв'язок в Інтернеті забезпечується мережевим протоколом TCP / IP; для роботи служби телеконференцій Usenet використовується мережевий протокол NNTP (Network News Transfer Protocol)) чи спеціально виділену лінію для правоохоронних органів. З цього приводу зазначимо, що Інтернет не є гарантованим та безпечним каналом передачі аудіо-та відео-даних.

При цьому, здійснюючи допит, пред'явлення для впізнання особи або речей в режимі відеоконференції, слідчий керується положеннями Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, під час судового засідання (кримінального провадження). У пункті 3.3.1. цієї Інструкції вказано, що примірники відеофонограми записуються у вигляді архівної та робочої копій на окремі DVD-диски для лазерних систем зчитування об'ємом 4,7 Гб. Для кожної судової справи (матеріалів кримінального провадження) виділяються два DVD-диски: один – для архівної копії, другий – для робочої копії. У разі, якщо відеофонограми не вміщуються на один DVD-диск, виділяються додаткові DVD-диски⁵⁰. На жаль, в системі MBC

⁴⁹ Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцзв'язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду: наказ ДСАУ від 08.04.2020 № 169. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_169_20.

⁵⁰ Інструкція про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження): Наказ Державної судової адміністрації України від 15.11.2012, № 155. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0155750-12#Text>

відсутня окрема Інструкція, якою було б регламентовано порядок використання технічних засобів і технологій в режимі відеоконференції, проте згідно до наказу МВС «Про затвердження технічних вимог до нових засобів зв'язку, що впроваджуються в Міністерстві внутрішніх справ України» від 29 листопада 2017 року № 973 до основних вимог апаратно-програмної частини системи відеоконференції відноситься:

1. Апаратно-програмний комплекс ВКЗ складається із серверів та віртуальних машин різних типів (кількість та можливий додатковий функціонал узгоджується за потребою):

1) сервер першого типу: сервер інфраструктурних компонентів, до складу якого входять віртуальні машини, які відповідають за такий функціонал:

реєстрацію вузлів системи відеоконференції;
шлюзи проходження через міжмережеві екрани;
моніторинг і керування тощо.

2) сервер другого типу - мікшер відеопотоків, що відповідає за збір відеопотоків від різних абонентів та міксування відеокартинки.

2. Система повинна мати можливість забезпечувати:

1) створення групових конференцій різних типів, запуск конференцій за розкладом;

2) аутентифікацію і авторизацію користувачів;

3) з'єднання користувачів, у тому числі через міжмережеві екрани;

4) збереження історії дзвінків;

5) перегляд логів (протоколів) роботи сервера;

6) реєстрацію нових користувачів, редагування їх профілів;

7) активацію, деактивацію, видалення користувачів;

8) перегляд інформації за останніми з'єднаннями користувачів;

9) проведення конференцій із зовнішніми абонентами;

10) реєстрацію вузлів у системі відеоконференції;

11) роздільну здатність від 4CIF (704 x 576), від 15 до 30 кадрів за секунду на швидкості передачі даних від 64 Кбіт/с до 768 Кбіт/с до FullHD (1920 x 1080) від 30 до 60 кадрів за секунду на швидкості передачі даних від 768 кбіт/с до 6 Мбіт/с на кожного користувача;

12) підтримку середовища vmWare;

13) підтримку стандартів SIP, H.323, VoIP в одній конференції;

14) високошвидкісну передачу та прогресивну компресію;

15) підтримку відеокодеків і протоколів для кожного учасника конференції: H.263 (+, ++), H.264 AVC (Baseline and High Profile), H.264 SVC, WebM, VP8, Microsoft RTV, HTML5/WebRTC, SIP, H.323, T1P;

16) підтримку аудіокодеків і протоколів для кожного учасника конференції: AAC-LD, Speex, Opus, G.722, G.722.1, G.722.1c, G.728, G.729a, G.711a/u;

17) 1, 4, 8, 9, 16, 25 - віконну розкладку відображення учасників відеоконференції⁵¹.

Щодо пред'явлення для впізнання в режимі відеоконференції, то ця слідча (розшукова) дія полягає в пред'явленні свідку, потерпілому, підозрюваному, обвинуваченому в передбаченому законом порядку об'єктів, які вони спостерігали раніше, з метою встановлення їх тотожності або групової належності.

Залежно від об'єкта розрізняють впізнання: особи (у т.ч. за ходом, голосом), речей, трупа, впізнання за фотознімками або матеріалами відеозапису. Зауважимо, що у режимі відеоконференції дозволяється проводити тільки впізнання осіб чи речей.

Перед пред'явленням особи для впізнання слідчий, прокурор попередньо з'ясувають чи може особа, яка впізнає, впізнати цю особу, опитати її про зовнішній вигляд і прикмети, обставини, за яких вона бачила цю особу, і скласти про це протокол із дотриманням вимог ст.ст. 104, 231 КПК України.

Недотримання цієї процедури ставить під сумнів допустимість результатів впізнання, оскільки неможливо зробити висновок про те, коли у особи, що впізнає, сформувалась думка про правопорушника. Оскільки успішність проведення такої СРД, як пред'явлення для впізнання, прямо залежить від можливості бачити, розуміти, сприймати предмети оточуючого світу свідка, то необхідно відзначити і психологічні та фізіологічні аспекти проведення даної СРД. Тому слідчий прокурор, обов'язково

⁵¹ Про затвердження технічних вимог до нових засобів зв'язку, що впроваджуються в Міністерстві внутрішніх справ України Наказ МВС від 29 листопада 2017 року № 973 https://www.law.liga.com.ua/b_text.php?type=3&id=952536&base=1

повинні з'ясувати за якими саме ознаками можна впізнати особу, яка буде пред'явлена їм для впізнання.

Безперечно можливість впізнавати свідчить про наявність у об'єкта впізнання певних характерних рис, особливостей. Залежно від специфіки цих об'єктів чинний КПК розділив їх на три групи. До них належать пред'явлення для впізнання особи (ст. 228), речей (ст. 229) та трупа (ст. 230). Відповідно такий розподіл породжує ряд вимог конкретно до кожної процесуальної дії. Річ, що підлягає впізнанню, пред'являється в числі інших однорідних речей одного виду, якості й без різких відмінностей у зовнішньому вигляді, у кількості не менше трьох. За погодженням з понятими речі розміщуються на рівній поверхні в добре освітленому місці, нумеруються (наприклад, прикріплюється бирка з порядковим номером). У протоколі фіксується, під яким номером пред'являється річ для впізнання. Особі пропонується вказати на річ, яку вона впізнає, і пояснити, за якими ознаками вона її впізнала.

Ч. 10 ст. 232 КПК України передбачає, що у разі, якщо є технічна можливість, за вмотивованою постановою слідчого, прокурора пред'явлення для впізнання може проводитись у режимі відеоконференції з такими змінами зовнішності та голосу особи, яка впізнає, за яких її неможливо було б упізнати. Відповідно до п. 17 Рекомендації № R (2005) 9 Комітету міністрів Ради Європи «Про захист свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям» необхідно використовувати аудіо- і відео перешкоди, тобто засоби, що запобігають ідентифікації свідків і осіб, які співпрацюють з правосуддям, зокрема, екрани, ширми або завіси, що приховують обличчя свідка або спотворюють голос, та застосовувати відеоконференцію⁵². При проведенні пред'явлення для впізнання в умовах, що виключають ідентифікацію, у режимі відеоконференції здійснюється односторонній відеозв'язок, коли особа, яка впізнає, бачить і може чути голос особи, яка підлягає впізнанню, а остання не бачить і не чує голосу особи, яка впізнає..

Ч. 4 ст. 228 КПК України передбачає, що з метою забезпечення безпеки особи, яка впізнає, впізнання може

⁵² Рекомендация № R (2005) 9 Комитета министров Совета Европы «О защите свидетелей и лиц, сотрудничающих с правосудием» от 20 апреля 2005 г. URL: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=INT;n=31775>

проводитися в умовах, коли особа, яку пред'являють для впізнання, не бачить і не чує впізнаючого, тобто поза її візуальним та аудіо спостереженням. При цьому при пред'явленні для впізнання може бути забезпечена участь не менше двох незацікавлених осіб (понятих). З аналізу ч. 7 ст. 223 КПК України випливає, що у разі здійснення безперервного відеозапису ходу і результатів пред'явлення для впізнання, поняті можуть і не запрошуватись слідчим, прокурором. Тобто участь понятих при проведенні такого впізнання не є обов'язковою.

Хід і результати допиту (впізнання), згідно із ч. 9 ст. 232 КПК України проведених у режимі відео конференції, фіксуються технічними засобами відеозапису. У випадку фіксування зазначених слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування за допомогою технічних засобів про це зазначається у протоколі, який оформлюється з дотриманням вимог ст. 104 КПК України. Якщо за допомогою технічних засобів фіксується допит, текст показань може не вноситися до відповідного протоколу за умови, що жоден із учасників допиту не наполягає на цьому. У такому разі в протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який обов'язково додається до нього.

В даному випадку, при застосуванні технічних засобів відеозапису, якраз і забезпечується об'єктивна фіксація перебігу процесуальної дії і в подальшому – результат кримінального провадження. Як передбачено ч. 6 ст. 107 КПК - незастосування технічних засобів і зокрема відеозапису фіксування кримінального провадження у випадках, якщо воно є обов'язковим (а режим відеоконференції передбачає обов'язкове застосування технічних засобів) тягне за собою недійсність відповідної процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів, за винятком випадків, якщо сторони не заперечують проти визнання такої дії та результатів її здійснення чинними. Проте аке формулювання звужує можливість застосування кримінально-процесуальних санкцій при допущенні порушень, пов'язаних із незастосуванням технічних засобів фіксування кримінального провадження, адже у ст. 107 КПК України мова йде про результати процесуальної дії, а не про прийняті кримінально-процесуальні рішення.

2.2. Процесуальний порядок застосування режиму відеоконференції під час судового провадження

Застосування відеоконференцзв'язку у судочинстві дає змогу, зокрема: 1) підвищити рівень безпеки судової діяльності; 2) значно скоротити час розгляду кримінальних справ у суді; 3) заощадити кошти на транспортування та в цілому вирішити проблему доставки в судові засідання осіб, які тримаються під вартою; 4) не відволікати для конвоювання і забезпечення охорони в суді працівників органів внутрішніх справ; 5) зменшити ймовірність втечі засуджених з-під варти; 6) забезпечити право засуджених особисто викласти свою позицію щодо питань, що розглядає суд; 7) полегшити психологічний стан підсудного - він не почуватиме себе невпевнено, як це часто буває, в залі судового засідання, особливо якщо там присутні його родичі та знайомі; 8) зменшити ризик поширення захворювань, на які страждають особи, які тримаються під вартою; 9) значно скоротити проміжок часу від вчинення злочину до призначення покарання винній особі. Однак практична реалізація положень КПК з питань застосування режиму відеоконференції в судах викликало багато проблемних питань, пов'язаних із використанням системи відеоконференцзв'язку.

Порядок проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження (дистанційного судового провадження), регламентований ст.336 КПК. Статтею 11 ч.7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» встановлено, що учасникам судового процесу на підставі рішення суду забезпечується можливість брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції у порядку, встановленому процесуальним законом. Якщо всі учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, здійснюється транслявання перебігу судового засідання в мережі Інтернет в обов'язковому порядку. Обов'язок забезпечити проведення відеоконференції покладається на суд, який отримав судові рішення про проведення відеоконференції⁵³. Відповідно до п. 1.3 Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій проведених у режимі відеоконференції під час

⁵³ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

судового засідання, від 15 листопада 2012 року №155 затвердженої наказом Державної судової адміністрації України, обов'язок забезпечити проведення відеоконференції покладається на суд, який отримав судове рішення про проведення відеоконференції, незалежно від спеціалізації та інстанції суду, який прийняв таке рішення.

Причому під «дистанційним судовим провадженням», визначеним у ч. 1 ст. 336 КПК, йдеться про здійснення судового провадження у режимі відеоконференції під час трансляції з іншого приміщення. І необов'язково, щоб така трансляція здійснювалася саме з приміщення суду. Тобто таким приміщенням може бути, наприклад, лікарня, СІЗО, установа виконання покарань тощо. Першою проблемою практичного застосування норм кримінального процесуального закону щодо проведення дистанційного судового провадження є випадки визначення приміщення, де проводиться судове засідання у такому режимі. Так, у п.1.2.1. Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання, від 15 листопада 2012 року №155 зазначено, що учасники судового процесу (кримінального провадження) можуть брати участь у процесуальних діях у режимі відеоконференції *лише* за наявності технічної можливості для її проведення *у відповідних судах, державних органах чи установах*. Тобто вказана Інструкція конкретизує перелік установ, в яких може бути проведено дистанційне судове провадження. Крім того, аналіз положень ст. 336 КПК дає підстави вважати, що дистанційне судове провадження може бути проведено лише в суді, в установі попереднього ув'язнення або установі виконання покарань. Адже п 4. ст. 336 КПК встановлено, що виключно судовий розпорядник або секретар судового засідання суду зобов'язаний вручити особі, яка братиме участь у судовому провадженні дистанційно, пам'ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, що посвідчують особу, та перебувати поряд з нею до закінчення судового засідання, у разі якщо така особа, знаходиться у приміщенні, розташованому на території, яка перебуває під юрисдикцією суду, або на території міста, в якому розташований суд. П 5. ст. 336 КПК встановлено, що вказані дії суд своєю ухвалою може доручити суду на території

юрисдикції якого перебуває особа, яка братиме участь у судовому провадженні дистанційно, якщо вона знаходиться у приміщенні, розташованому поза територією юрисдикції суду та поза територією міста, в якому розташований суд.

Тлумачення вказаної законодавчої конструкції дозволяє зробити висновок, що при здійсненні судового провадження у режимі відеоконференції воно може бути проведено виключно в суді, установах попереднього ув'язнення або установах виконання покарань, при цьому виключно судовий розпорядник або секретар судового засідання, службова особа установи попереднього ув'язнення або и виконання покарань зобов'язані вручити особі пам'ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, що посвідчують особу, та перебувати поряд з нею до закінчення судового засідання.

Іншою проблемою є реалізація положень ч. 2 ст. 336 КПК України згідно до яких вирішення питання судом про здійснення судового провадження у режимі відеоконференції відбувається за клопотанням сторони обвинувачення або захисту чи з власної ініціативи. При цьому питання щодо строку призначення судового розгляду в режимі відеоконференції та строків подання клопотання про проведення судового засідання в режимі відеоконференції у згаданій нормі не передбачено. Крім того, 14.04.2022 р. законодавцем були внесені доповнення до ч.2 ст.336 КПК, якою проведення дистанційного судового провадження в умовах воєнного стану було віднесено виключно на розсуд суду⁵⁴. Думка обвинуваченого з цього приводу перестала мати вирішальний характер. Розумні строки судового розгляду вийшли на перший план.

Оскільки згідно п.п. 1.2.1-1.2.3 Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження), затвердженої наказом Державної судової адміністрації від 15.11.2012, № 155 учасники судового процесу (кримінального провадження) можуть брати участь у процесуальних діях у режимі відеоконференції лише

⁵⁴ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану від 14.04.2022 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#n43>

за наявності технічної можливості для її проведення у відповідних судах, державних органах чи установах. Інформація про суди, які забезпечені технічними засобами відеоконференцзв'язку, розміщується на офіційному веб-порталі судової влади України. Календар проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції ведеться адміністратором офіційного веб-порталу судової влади України⁵⁵. При цьому, наявність можливості й часу в обраному суді для проведення засідання в режимі відеоконференції, відбувається за допомогою Web-програми «Бронювання систем відеоконференцзв'язку», яка призначена для резервування майданчиків з метою організації проведення відеоконференцій в системі судового документообігу. Система дозволяє адмініструвати список установ, майданчиків, користувачів системи та бронювати майданчики для відеоконференцій у режимі онлайн⁵⁶.

Кримінальне судочинство, як і інші сфери людської діяльності, зазнало впливу після початку активних військових дій на території України, що призвело до змін у підході щодо проведення кримінального провадження у дистанційному режимі.

Питання впровадження можливості дистанційного правосуддя набуло піку своєї популярності ще в лютому-березні 2020 року, коли весь світ був стурбований Covid-19 та викликами, які постали у зв'язку з його поширенням. А наразі, у зв'язку з активними військовими діями на території України це питання набуло ще більшої актуальності.

Навесні 2020 року Верховна Рада України прийняла закони, які надали можливість реалізувати право учасникам справи брати участь в судових засіданнях дистанційно, тим самим реалізуючи своє право на справедливий судовий розгляд.

У свою чергу, Державна судова адміністрація України розробила порядок проведення відеоконференцзв'язку під час судового засідання за участі сторін поза межами приміщення суду. Таким чином, було передбачено використання системи EasyCon або інших доступних для суду та учасників судового процесу засобів, що забезпечують проведення судових засідань в режимі

⁵⁵ Інструкція про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження): Наказ Державної судової адміністрації України від 15.11.2012, № 155. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0155750-12#Text>.

⁵⁶ Бронювання систем відеоконференцзв'язку .Web-програма. Інструкція користувача. ДП «ІСС». 2014 р. 26с. <http://cv.msbios.com/01.vr.pdf>

відеоконференцзв'язку. Так, наказом Державної судової адміністрації України від 23 квітня 2020 р. № 196 затверджено «Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцій під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському провадженні за участю сторін поза судом»⁵⁷, який передбачає використання EasyCon у господарському, цивільному та адміністративному судочинстві. Впровадження цієї системи є позитивним кроком до так званої цифровізації суду, а сама система досить зручна та проста у використанні. Крім того, відповідні установи створили спеціальні інструкції щодо його використання. Однак слід зазначити, що цей Порядок також передбачає можливість проведення відеоконференцій із використанням не тільки системи «EasyCon», але й інших програм, таких як Zoom, Skype, TrueConf. Суди мають право вибирати найбільш зручні способи встановлення зв'язку, а Порядок надає лише рекомендації щодо використання системи «EasyCon». Чомусь поза процедурою розгляду залишилась лише процедура відеоконференцій у кримінальному провадженні. Раніше повідомлялося, що 30 квітня 2020 року розпочнеться пілотний проект електронної кримінальної системи «eCase». Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура та Вищий антикорупційний суд України (антикорупційні органи) повинні були першими започаткувати роботу з цією програмою⁵⁸.

Такий механізм проведення судових засідань в дистанційному форматі, без присутності учасника справи безпосередньо в залі судового засідання, допоміг значно нормалізувати здійснення правосуддя в умовах карантину. Проте практика підтверджує, що умови воєнного стану перешкоджають реалізувати права осіб на розгляд їх справи судом навіть у такий спосіб. На жаль, наразі в Україні відсутнє повністю безпечне місце і чи не щодня у кожній місцевості нашої держави лунають сирени, що, в свою чергу, передбачає необхідність особи (судді, учасників справи або працівників суду) переміститись в укриття.

⁵⁷ Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцій під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському провадженні за участю сторін поза судом: наказ Державної судової адміністрації України від 23 квітня 2020 р. № 196. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/dsa_pres_slujba_2019/dsa_pres_slujba_2020/N_196_20.pdf.

⁵⁸ Офіс Генерального прокурора України 30 квітня в антикорупційних органах стартує пілот системи електронного кримінального провадження eCase URL: https://www.gp.gov.ua/ua/news?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=270374

Відповідно до ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»⁵⁹ скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства в умовах воєнного стану забороняється. Разом з тим, забезпечити безперервну роботу суду під час війни не завжди вдається. Більше того, існують суди, які взагалі не здійснюють судочинства або працюють, не проводячи судові засідання, оскільки за даними Верховного Суду 20 % судів опинилися під окупацією або в зоні бойових дій.

Для врегулювання даного питання 24.02.2022 Рада суддів України (далі – РСУ) прийняла ряд важливих та актуальних рішень “Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень ВРП та воєнного стану у зв’язку зі збройною агресією з боку РФ”.⁶⁰

У п.10 даного рішення Рада суддів рекомендувала відійти від встановленого порядку судового провадження у кримінальних справах «якщо за об’єктивних обставин учасник провадження не може брати участь в судовому засіданні в режимі ВКЗ за допомогою технічних засобів, визначених КПК, як виняток допускати участь такого учасника в режимі ВКЗ за допомогою будь-яких інших технічних засобів, в тому числі й власних. У разі, якщо провадження розглядається колегіально і колегія суддів не може зібратись в одному приміщенні, то допустимий розгляд справ з різних приміщень судів, в тому числі з використанням власних технічних засобів».

Попри те, що рішення РСУ не можуть собою підмінювати положення діючого законодавства, вказані рекомендації стали активно використовуватись у судовій практиці. Кримінальний процес почав проводитися із застосуванням власних технічних засобів суддів, прокурорів, адвокатів, свідків та інших учасників судового провадження. Для проведення судового засідання почали використовувати програми «EasyCon», «ZOOM» та інші.

Проте проблемним питанням наразі залишається, зокрема відсутність єдиної платформи для відеоконференцій у

⁵⁹ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/t150389?an=&ed=2022_01_27&dtm=&le=.

⁶⁰ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 лютого 2022 року «Про введення в дію плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони України»: Указ Президента України від 24.02.2022 № 70/2022. URL: https://ips.ligazakon.net/document/U070_22?hide=true

кримінальному провадженні. Для подолання існуючих проблем проведення судових засідань у кримінальних провадженнях в режимі відеоконференцій державним та судовим органам необхідно вжити декілька рішучих заходів. Таким чином, запровадження єдиної, хоч і альтернативної, системи відеоконференцій, яка могла б застосовуватися разом із своїми технічними засобами, сприяло б повазі прав усіх учасників судового розгляду та запобігало поширенню коронавірусної хвороби. А запровадження державної програми забезпечення судів технічним обладнанням, для забезпечення якісного та чіткого спілкування, допомогло б прискорити судовий розгляд кримінального провадження⁶¹.

На підставі клопотання або з власної ініціативи про проведення судового засідання в режимі відеоконференції суд визначає наявність або відсутність технічної можливості провести засідання в режимі відеоконференції в межах приміщення суду за допомогою наявних технічних засобів й обирає ще один суд, до якого має прийти особа, що подала клопотання. Якщо технічні можливості двох судів збігаються і є спільне «вікно» для проведення відеоконференції, то суд, що розглядає справу, оформлює відповідну ухвалу із зазначенням дати, часу й місця проведення відеоконференції. Така ухвала є підставою для того, аби учасник справи з'явився до суду, визначеного в ухвалі і безпосередньо взяв участь у відеоконференції. Для таких цілей обладнано спеціальні зали судових засідань (не кожен зал пристосовано для проведення відеоконференцій). Водночас інші учасники провадження, повинні з'явитися до суду, який розглядає справу, і разом із суддею в залі засідань розпочати судові засідання. Тобто відеоконференція передбачає залучення до процесу взаємодії як мінімум двох судів (за умови, що лише один учасник справи заявить клопотання про відеоконференцію), що потребує узгодження графіків і технічних можливостей різних судів.

Прийом та реєстрація клопотань здійснюється за загальними правилами відповідно до Інструкції з діловодства в місцевих та

⁶¹ Bielik, L., Samoilenko, O., Mudretska, H., Voloshanivska, T., & Titunina, K. (2020). Features of Criminal Proceedings (Pre-Trial and Trial Investigation) in the Time of Pandemic Covid-19. *Ius Humani. Law Journal*, 9(2), 203-224. <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v9i2.251>

апеляційних судах України затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 20.08.2019 р. № 814⁶². Відповідно до п. 2.13 Інструкції Процесуальні документи, що надійшли напередодні розгляду справи або в день розгляду справи, негайно передаються суддям, в провадженні яких знаходяться вказані справи, із зазначенням в АСДС дати і часу передачі та отримання цих документів. Документи, які отримано від учасників судового процесу або їх представників безпосередньо під час судового засідання за резолюцією судді (судді-доповідача) передаються для реєстрації до канцелярії суду не пізніше наступного робочого дня, після чого долучаються до матеріалів справи. Відповідно до п. 3. 3 Інструкції кореспонденція, що стосується розгляду конкретної справи, після її реєстрації в АСДС, передається судді (судді-доповідачу), у провадженні якого перебуває справа. Передавання документів здійснюється під підпис у реєстрі в порядку, визначеному в суді.

Відповідно до ст. 350 КПК України клопотання учасників судового провадження розглядаються судом після того, як буде заслухана думка щодо них інших учасників судового провадження, про що постановляється ухвала. Відмова в задоволенні клопотання не перешкоджає його повторному заявленню з інших підстав. Вказана норма не регулює строків розгляду клопотань під час судового розгляду.

За результатами вирішення клопотання постановляється ухвала про участь особи у проведенні процесуальних дій у режимі відеоконференції, що викладається окремим документом або про відмову в задоволенні клопотання, що може постановлятися без виходу до нарадчої кімнати із занесенням секретарем судового засідання в журнал судового засідання. Слід зазначити, що підстави для відмови у задоволенні клопотання про участь особи у судовому провадженні у режимі відеоконференції законом не регламентовані.

На забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019) до КПК України були внесені певні зміни. Так, в абзацах 7 та 8 п. 20-5 розділу XI «Перехідні положення» КПК в редакції Закону

⁶² Інструкція з діловодства в місцевих та апеляційних судах України затверджена наказом Державної судової адміністрації від 20.08.2019 р. № 814. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/814_1_Annex_court_codes_1.pdf

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)⁶³ встановлена можливість за рішенням слідчого судді, суду, прийнятим із власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження, під час здійснення слідчим суддею судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальних провадженнях, а також судом під час судового провадження проведення судових засідань у режимі відеоконференції. Про прийняття такого рішення мають бути повідомлені сторони у порядку, визначеному ст. 135 КПК, а саме судові засідання у режимі відеоконференції має бути проведено з дотриманням правил, передбачених частинами 3-9 ст. 336 КПК, які регламентують порядок проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження.

Ч. 9 ст. 135 КПК України встановлює, що особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прибути за викликом. У випадку встановлення цим Кодексом строків здійснення процесуальних дій, які не дозволяють здійснити виклик у зазначений строк, особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом якнайшвидше, але в будь-якому разі з наданням їй необхідного часу для підготовки та прибуття за викликом.

При цьому п.8 ст. 135 КПК України встановлює, що повістка про виклик особи, стосовно якої існують достатні підстави вважати, що така особа виїхала та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, у випадку обґрунтованої неможливості вручення їй такої повістки публікується в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора. Особа, вважається такою, яка належним чином повідомлена про виклик, з моменту опублікування повістки про її виклик у засобах масової

⁶³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон України № 540-IX від 30.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text>

інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора.

Відповідно до п. 3 ст.336 КПК України застосовувані в дистанційному судовому провадженні технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення і звуку, дотримання принципу гласності та відкритості судового провадження, а також інформаційну безпеку. Учасникам кримінального провадження має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового провадження, ставити запитання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені КПК України. Поточний контроль якості звуку і відео та контроль працездатності технічних засобів відеозапису під час відеоконференції здійснюється секретарем судового шляхом спостереження за їх роботою. У разі необхідності перевірки справності технічних засобів секретар залучає адміністратора. Адміністратор системи бронювання відеоконференцзв'язку- особа, яка відповідає за налаштування системи та надання прав користувачам, політику безпеки. Він має право на налаштування довідників установ, майданчиків та користувачів⁶⁴. Відповідно до п. 2.11. Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання) від 20.09.2012 № 108 адміністратор – це системний адміністратор, інженер, головний спеціаліст з інформаційних технологій, який відповідно до своїх обов'язків, визначених посадовою інструкцією, здійснює налагодження комплексу звукозапису. Обов'язки адміністратора можуть покладатися на секретаря.

Згідно до технічних вимог щодо створення системи відеоконференцзв'язку шляхом підключення до систем фіксації судового процесу (судового засідання), встановлених у залах судових засідань (затверджені у 2017 році) документами, матеріалами, тощо, що підтверджують прийнятність і відповідність технічним вимогам і характеристикам, що вимагаються є: технічний паспорт апаратно-програмного комплексу для створення системи відеоконференцзв'язку; інструкція з експлуатації апаратно-програмного комплексу для створення системи

⁶⁴ Бронювання систем відеоконференцзв'язку .Web-програма. Інструкція користувача. ДП «ІСС». 2014 р. 26с. <http://cv.msbios.com/01.vr.pdf>

відеоконференцзв'язку; декларація або сертифікат відповідності (якості) українських систем сертифікації на пропоновану продукцію; перелік регіональних сервісних центрів із зазначенням адреси та контактних даних (власних або на договірних засадах); сертифікат відповідності системи управління якістю вимогам ISO 9001:2008, IDT (для вітчизняного виробника – ДСТУ ISO 9001:2009); сертифікат відповідності системи екологічного керування вимогам ISO 14001:2004, IDT (для вітчизняного виробника – ДСТУ ISO 14001:2006 або ДСТУ ISO 14001:2015)⁶⁵.

Крім того, виходячи з положень ч.5 ст. 336 КПК України, під час проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції одночасно фактично відбуваються два судових засідання

Хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, фіксуються судом, який розглядає справу (матеріали кримінального провадження), за допомогою технічних засобів відеозапису. Здійснення фіксації забезпечується секретарем та починається з моменту оголошення головуючим (слідчим суддею) про початок її проведення. Обов'язок забезпечити проведення відеоконференції покладається на суд, який отримав судове рішення про проведення відеоконференції, незалежно від спеціалізації та інстанції суду, який прийняв таке рішення. При цьому КПК України не передбачає участь судді суду, що отримав доручення, у проведенні процесуальних дій у режимі відеоконференції. Відповідно до п. 3.3.2. Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання) від 20.09.2012 № 108 дії щодо проведення відеоконференції здійснює секретар або інший працівник апарату суду, забезпечуючи поточний контроль якості запису, шляхом прослуховування через навушники, контроль рівня запису в спеціальній області у програмі звукового запису та контроль працездатності комплексу звукового запису шляхом спостереження за його станом. А згідно до п.п. 2.7, 3.1. Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження) підготовка до

⁶⁵ Технічні вимоги щодо створення системи відеоконференцзв'язку шляхом підключення до систем фіксації судового процесу (судового засідання), встановлених у залах судових засідань URL: http://www.accord.biz.ua/static/documents/Вимоги_ВКЗ_затверджені_2017.pdf

такого фіксування здійснюється секретарем судового засідання, а у випадку його відсутності – іншим працівником апарату суду, який відповідно до своїх обов’язків, визначених посадовою інструкцією, може працювати з технічними засобами відеозапису.

Отже, Інструкція про порядок роботи з технічними засобами відеозапису передбачає дії, які зобов’язані вчинити секретар судового засідання і адміністратор у разі виявлення ознак непрацездатності технічних засобів відеозапису. Дії суду в наведених випадках не регламентовано законодавцем. Хоча справа по суті розглядається лише в одному із судів, а в іншому здійснюються процесуальні дії, спрямовані на організацію виконання доручення, все ж таки суд виконує процесуальні дії за правилами судового розгляду, від так залишається невирішеним питання про можливість заявлення сторонами відводу судді який виконує доручення про проведення дистанційного судового провадження.

Не менш важливого значення під час застосування режиму відеоконференції набуває застосування технічних засобів з метою передачі інформації у режимі реального часу. В умовах спілкування за допомогою відеоконференції необхідно переконатися, що ніщо не перешкоджає особі вільно давати показання, заявляти клопотання, надавати докази тощо. Ця обставина має суттєве значення для допустимого використання в кримінальному провадженні доказів, отриманих за допомогою відеоконференції. У зв’язку із цим суттєвою вимогою до дистанційного судового провадження є забезпечення під час застосування технічних засобів технологій належної якості зображення і звуку.

Окремо варто зауважити, про використання технічних засобів і технологій, які повинні забезпечувати належну якість зображення і звуку. Учасникам має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового провадження, ставити запитання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов’язки, передбачені КПК України. Для якісної організації запису всі учасники судового засідання (судового провадження) повинні висловлюватися голосно і виразно. У разі необхідності секретар звертається до головуючого (слідчого судді) з проханням звернутися до учасників

відеоконференції говорити голосніше або змінити місце власного розташування, у разі нечіткого зображення. При цьому, для якісної організації запису необхідно організувати відеоконференцзв'язок з використанням таких апаратних або програмних засобів. Достатньо урегульована ситуація проведення відеоконференції в судовому засіданні визначена в Інструкції від 15.11.2012 р. № 155, де чітко вказано склад програмно-апаратних засобів та основні вимоги до них, а саме: 1) наявність Ethernet порту зі швидкістю: не менш 100 Мбит/с; 2) можливість роботи через Firewall, NAT або проксі-сервер з локальної мережі організації; 3) можливість здійснення відео і аудіо запису при проведенні конференції; 4) ємкість накопичувача для зберігання сеансів відеоконференції: не менше 750 Гб; 5) наявність пристрою для створення копій сеансів відеоконференції на оптичних дисках; 6) підтримка загальних стандартів обробки відеопотоків H.263, H.263+, H.264; та ін.

Організація ліній зв'язку безпосередньо для проведення судових засідань у режимі відеоконференції покладено на Державне підприємство «Інформаційні судові системи», яким укладено договори з провайдерами телекомунікаційних послуг та здійснюється технічне, технологічне забезпечення обладнання для відеоконференцзв'язку

Сучасні технічні засоби та технології відеоконференції мають великий спектр і їх застосування вимагає спеціальних знань. З метою належного забезпечення проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції суд може залучити спеціаліста, який володіє спеціальними знаннями і навичками, а також зможе забезпечити справність технічних засобів та встановити інші технічні умови для проведення відеоконференції. Зауважимо, що в Інструкції з використання Web-програми «Бронювання систем відеоконференцзв'язку» користувачами вказаної системи є: ініціатор - спеціаліст, який відповідно до обов'язків, визначених посадовою інструкцією, відповідає за організацію проведення сеансів відеоконференції на, закріпленім за ним, майданчику. У нього є право на підтвердження та відхилення заявок, які надходять на його майданчик, та право на створення, редагування та видалення своїх заявок на бронювання майданчиків відеоконференцій. Учасник - спеціаліст, який відповідно до обов'язків, визначених посадовою інструкцією, відповідає за

організацію проведення сеансів відеоконференції на закріпленім за ним майданчику. У нього є право на підтвердження та відхилення заявок, які надходять на його майданчик без права на створення своїх заявок на бронювання майданчиків відеоконференцій⁶⁶.

2.3. Процесуальний порядок фіксації процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції

Статтею 103 КПК України передбачено обов'язковість фіксування процесуальних дій під час кримінального провадження у формі складання протоколів, фіксування на носії інформації за допомогою технічних засобів та ведення журналу судового засідання. Безумовним є перевага фіксування процесуальних дій за допомогою технічних засобів перед іншими його формами. У зв'язку із цим, є слушною пропозиція законодавця, який передбачає обов'язковість фіксації ходу та результатів слідчих (розшукових) та процесуальних дій у суді в режимі відеоконференції за допомогою технічних засобів відеозапису.

Застосування технічних засобів і технологій при проведенні режиму відеоконференції гарантують належне фіксування, зберігання, копіювання й використання інформації, яка відображає процес відеоконференції. Після проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції до матеріалів кримінального провадження обов'язково долучаються оригінальні примірники технічних носіїв інформації, резервні копії яких зберігаються окремо. Незастосування технічних засобів фіксування кримінального провадження тягне за собою недійсність процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів. Визнання порушення правил фіксування кримінального провадження підставою недійсності процесуальних дій та їх результатів обумовлено значенням інституту фіксування кримінального провадження

КПК України у ч.7 ст. 336 та ч. 9 ст. 232 визначено, що на стадії досудового розслідування та судовому провадженні хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису. Законодавець, закріплюючи носії інформації –

⁶⁶ Бронювання систем відеоконференції зв'язку .Web-програма. Інструкція користувача. ДП «ІСС». 2014 р. 26с. <http://cv.msbios.com/01.vr.pdf>

відеотехнічний засіб як одну із форм фіксування кримінального провадження, розширив процесуальні можливості його використання не лише як технічний засіб, а й механізм забезпечення прав людини на об'єктивне кримінальне провадження, встановлюючи, що процесуальні дії під час кримінального провадження, окрім протоколу та журналу судового засідання, можуть фіксуватися на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії (ч. 1 п. 2 ст. 103)

Відповідно до КПК України джерелом доказу під час проведення процесуальної дії за допомогою відеоконференції є технічні засоби і технології, які записуються на відповідному носії інформації з телекомунікаційного апарату (матеріали відеозапису), (ст. 84 ч. 2; 99, ч. 2 п. 1), а також протокол, який складається слідчим, та журнал судового засідання, до яких додається носій відеоінформації (наприклад, флешкарта) і як документ долучається до матеріалів кримінального провадження, на підставі чого провадиться її оцінка і встановлюється як доказ та приймається рішення

Особливості фіксування слідчих (розшукових) дій чи процесуальних дій в режимі відеоконференції полягають у тому, що їх результати фіксуються з використанням технічних засобів з одночасним відеозаписом посадовою особою, яка проводить такі дії або виконує доручення і відображаються нею у протоколі слідчої (розшукової) дії. Вважаємо, що порядок проведення та фіксування процесуальних дій в режимі відеоконференції полягає у наступному:

1. Застосування режиму відеоконференції при проведенні слідчих (розшукових) дій чи процесуальних дій має забезпечувати можливість реалізації учасниками їх прав і виконання обов'язків;

2. При проведенні процесуальних дій в режимі відеоконференції повинна забезпечуватись належна якість зображення і звуку.

3. Хід та результати слідчих (розшукових) дій чи процесуальних дій, проведених в режимі відеоконференції, фіксуються з використанням технічних засобів і технологій з його одночасним відеозаписом та фіксуються у протоколі. При цьому у протоколі повинно бути зазначено:

1) місце і дата проведення слідчої (розшукової) дії, час її початку та закінчення, посада та прізвище особи, яка склала протокол, посада та прізвище особи, яка провадить слідчі (розшукову) дію, а також прізвище, ім'я, по батькові кожної особи, яка бере участь у проведенні слідчої (розшукової) дії, її адреса та інші дані про особу;

2) технічні засоби, які застосовуються при проведенні слідчої (розшукової) дії. У протоколі повинно бути зазначено, що перед застосуванням технічних засобів про це повідомлені особи, які беруть участь у проведенні слідчої (розшукової) дії. Відео- і звукозапис проводиться в присутності учасників слідчої дії незалежно від їх процесуального статусу і виду дії. Цим забезпечується достовірність одержуваних результатів. Тому слідчий зобов'язаний забезпечити доступ учасників слідчої дії для спостереження за застосуванням технічного запису. Крім того, він повинен звертати їх увагу на здійснювані за допомогою відео-, звукозапису дії і об'єкти, які фіксуються.

3) інформація про роз'яснення учасникам слідчої (розшукової) дії прав і обов'язків, що засвідчується їх підписами;

4) показання, отримані в ході проведення слідчої (розшукової) дії, інші її результати.

4. Посадова особа, яка проводить такі дії або виконує доручення про проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції, зобов'язана перебувати з учасником слідчої (розшукової) дії до її закінчення. Після закінчення слідчої (розшукової) дії посадова особа, яка виконує доручення, зобов'язана повністю відтворити учаснику слідчої (розшукової) дії відеозапис такої дії.

5. Після закінчення перегляду відеозапису слідчим (судом) у учасників слідчої (розшукової) дії з'ясовується, чи мають вони якісь зауваження щодо його змісту. Доповнення та зауваження, зроблені учасниками слідчої (розшукової) дії, або засвідчення правильності відеозапису заносяться до протоколу посадовою особою, яка виконує доручення про проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції.

6. Протокол підписується посадовою особою, яка виконує доручення про проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції. Електронний носій інформації слідчої дії із

застосуванням режиму відеоконференції упаковується та опечатується посадовою особою, яка виконує доручення. Протокол і електронний носій інформації слідчої(розшукової) дії спрямовуються слідчому (суду) для долучення до матеріалів кримінального провадження.

7. Протокол слідчої (розшукової) дії складається в ході проведення слідчої (розшукової) дії або безпосередньо після його закінчення.

Закінчення слідчих (розшукових) чи процесуальних дій в режимі відеоконференції супроводжується повним відтворенням матеріалів технічного запису всім учасникам, після чого на відеофонограму фіксуються зроблені доповнення, що засвідчують правильність запису.

Слід зазначити, що специфіка проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції в судовому провадженні повинна враховуватись при його технічній фіксації. Зал судового засідання, в якому здійснюється звуко-, відеозапис, повинен мати задовільну акустику та звукоізоляцію, яка б перешкоджала проникненню шуму зовні, а у випадку застосування відеозапису – достатнє освітлення. Апаратура, яка використовується для запису процесуального характеру, що здійснюється у приміщенні суду, має забезпечувати високоякісне звучання голосу без яких-небудь істотних його змін, та, крім того, відповідати цілям її застосування під час судового розгляду кримінальних проваджень.

Узагальнюючи зазначене та враховуючи, що будучи додатком до протоколів слідчих (розшукових) чи процесуальних дій проведених в режимі відеоконференції, відповідно до ст. 105 КПК України, матеріали аудіо-, відеозапису повинні відповідати наступним умовам: 1. В протоколі повинна бути зроблена відмітка, яка вказує на факт застосування технічних засобів і технологій. 2. В протоколі повинні бути дані, які вказують на індивідуальні ознаки носія відео-, звукозапису, технічні умови їх застосування. 3. Про застосування технічних засобів і технологій повинні бути попереджені всі учасники слідчих (розшукових) чи процесуальних дій. 4. Відео-, звукозапис та зміст протоколу повинні відповідати один одному.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бежанова А. В. Застосування режиму відеоконференції у кримінальному судочинстві: дис.. доктора філософії. (081«Право») Одеса, 2021. 267 с.
2. Бронювання систем відеоконференцзв'язку .Web-програма. Інструкція користувача. ДП «ІСС». 2014 р. 26с. URL: <http://cv.msbios.com/01.vr.pdf>
3. Бронювання систем відеоконференцзв'язку .Web-програма. Інструкція користувача. ДП «ІСС». 2014 р. 26с. <http://cv.msbios.com/01.vr.pdf>
4. Витяг з узагальнення Вищого Спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 03.06.2016 року «Про практику вирішення слідчими суддями питань, пов'язаних із слідчими (розшуковими) діями» URL: http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html.
5. Інструкція з діловодства в місцевих та апеляційних судах України затверджена наказом Державної судової адміністрації від 20.08.2019 р. № 814. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/814_1_Annex_court_codes_1.pdf
6. Інструкція про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників (екстрадиції), передачі (прийняття) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження: Наказ Міністерством юстиції України від 19.08.2019 № 2599/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-19>
7. Інструкція про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження): Наказ Державної судової адміністрації України від 15.11.2012, № 155. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0155750-12#Text>.
8. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, які прийняті 17 листопада 2010 року. <https://rm.coe.int/16804c2188>.

9. Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам. Совет глав государств Содружества Независимых Государств от 07.10.2002 г. Кишинев. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_619#Text.

10. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

11. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Міжнародний документ від 4 листопада 1950 р. : за станом на 1 черв. 2020 р.: URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

12. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція, 2007 р., CETS № 201. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text

13. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI: станом на 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2921>

14. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Генеральна Асамблея ООН, 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043

15. Навроцька Ю. В., Могиляк А. Є. Проблемні питання участі в судовому засіданні в режимі відео-конференції. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.) Ю. П. Аленін [та ін.] ; МОН України; НУ ОЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2014. Вип. 73. С. 272-278.

16. Порядок роботи з технічними засобами відеоконференцзв'язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду: наказ ДСАУ від 08.04.2020 № 169. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_169_20.

17. Постанова Верховного Суду України від 19 червня 2020 року №824/803/16-а. URL: https://zib.com.ua/ua/144091-nezabezpechennya_mozhливosti_vistupiti_v_sudi_e_porushennyam.html?fbclid=IwAR0FGqS8BNZBqKhqZlhFUGU5vXRhXesIja_GnkgM1ipScuOkCpu5wp-U4jE.

18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон України № 540-IX від 30.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text>

19. Про внесення зміни до пункту 20-5 розділу XI "Перехідні положення" Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні та розгляду окремих питань під час судового провадження на період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 13.04.2020 р. № 558-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558-20#Text>

20. Про електронні комунікації Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#n2246>

21. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII : за станом на 19 лист. 2021 р. URL:: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

22. Про затвердження технічних вимог до нових засобів зв'язку, що впроваджуються в Міністерстві внутрішніх справ України Наказ МВС від 29 листопада 2017 року № 973 https://www.law.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=952536&base=1

23. Про переведення єдиної державної системи цивільного захисту у режим надзвичайної ситуації». Розпорядження КМУ від 25.03.2020 № 338-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/338-2020-p#Text>

24. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

25. Рекомендація № R (2005) 9 Комітета міністрів Совета Европы «О защите свидетелей и лиц, сотрудничающих с правосудием» от 20 апреля 2005 г. URL: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=INT;n=31775>

26. Римський статут міжнародного кримінального суду від 17.07.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

27. Сердюк В. Видеоконференція в уголовном производстве Украины. Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь» («LegeasiViata»). 2013. № 11/4. С. 180-183.

28. Технічні вимоги щодо створення системи відеоконференцзв'язку шляхом підключення до систем фіксації судового процесу (судового засідання), встановлених у залах судових засідань URL: http://www.accord.biz.ua/static/documents/Вимоги_ВКЗ_затверджені_2017.pdf

29. Уголовно-процессуальный кодекс ФРГ от 1 февраля 1877 г. URL: [http://www.pravo.org.ua/files/_\(1\).pdf](http://www.pravo.org.ua/files/_(1).pdf)

30. Уголовно-процессуальный закон Латвийской Республики. Принят Сеймом 21 апреля 2005 г. : за станом на 28 верес. 2005 г. URL: http://www.pravo.lv/likumi/29_upz.html

31. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 13 декабря 1997 г. № 207-1: за станом на 4 лип. 2013 р. URL: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008442

32. Черниченко І. В. Застосування відеоконференції у кримінальному провадженні України : дис. ... канд. юрид. наук, Київ, 2014. 289 с.

33. Case of Golubev v. Russia. Application no. 26260/02. Strasbourg, November 9, 2006: <http://echr.ketse.com/doc/26260.02-en-20061109/view/>.

34. Case of Grigoryevskikh v. Russia. Application no. 22/03. Strasbourg, July 9, 2009: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"fulltext":\["GRIGORYEVSKIKH"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-92105"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{).

35. Case of Sayd-Akhamed Zubayrayev v. Russia. Application no. 34653/04. Strasbourg, September 26, 2012: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"fulltext":\["34653/04"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-111591"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{)

36. Criminal Code Act of Australia 1995. In force on January 1, 2014 URL: http://www.comlaw.gov.au/Details/C2014C00011/Html/Text#_Toc374528374

37. Criminal Justice Act of the Parliament of the United Kingdom, July 29, 1988
URL:<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/33/part/III>
38. Evidence Act of New Zealand 2006 № 69. December 4, 2006
URL: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/2006/0069/latest/DLM394263.html>
39. International Legal Assistance in Criminal Matters Act (2000:562) URL: <http://www.government.se/content/1/c6/01/52/68/db667afc.pdf>
40. Long distance proceedings through videoconference : the italian experience. Tenth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (Vienna, 10 – 11 April 2000)
URL:<http://www.uncjin.org/Documents/10thcongress/10cStatements/italy4e.pdf>
41. The Code of Criminal Procedure, 1973. India, Act №. 2 of January 25, 1974 URL:http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=207834#LinkTarget_1499

Цуцкірідзе Максим Сергійович
Тетерятник Ганна Костянтинівна
Гайду Сергій Васильович
Бурлака Владислав Васильович
Мудрецька Ганна Володимирівна
Романов Максим Юрійович
Бєжанова Анна Володимирівна

ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Методичні рекомендації

Підп. до друку 01.11.2022 Формат 60×84/16
Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 18,37. Зам. № 1011-22
Наклад 150 прим.

Виготовлювач ТОВ «7БЦ»
03087, м. Київ, вул. Олекси Тихого, 84
e-mail: 7bc@ukr.net, тел: (044) 592-00-80
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5329 від 11.04.2017